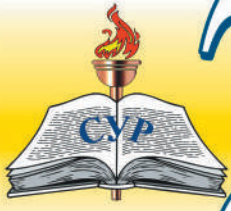
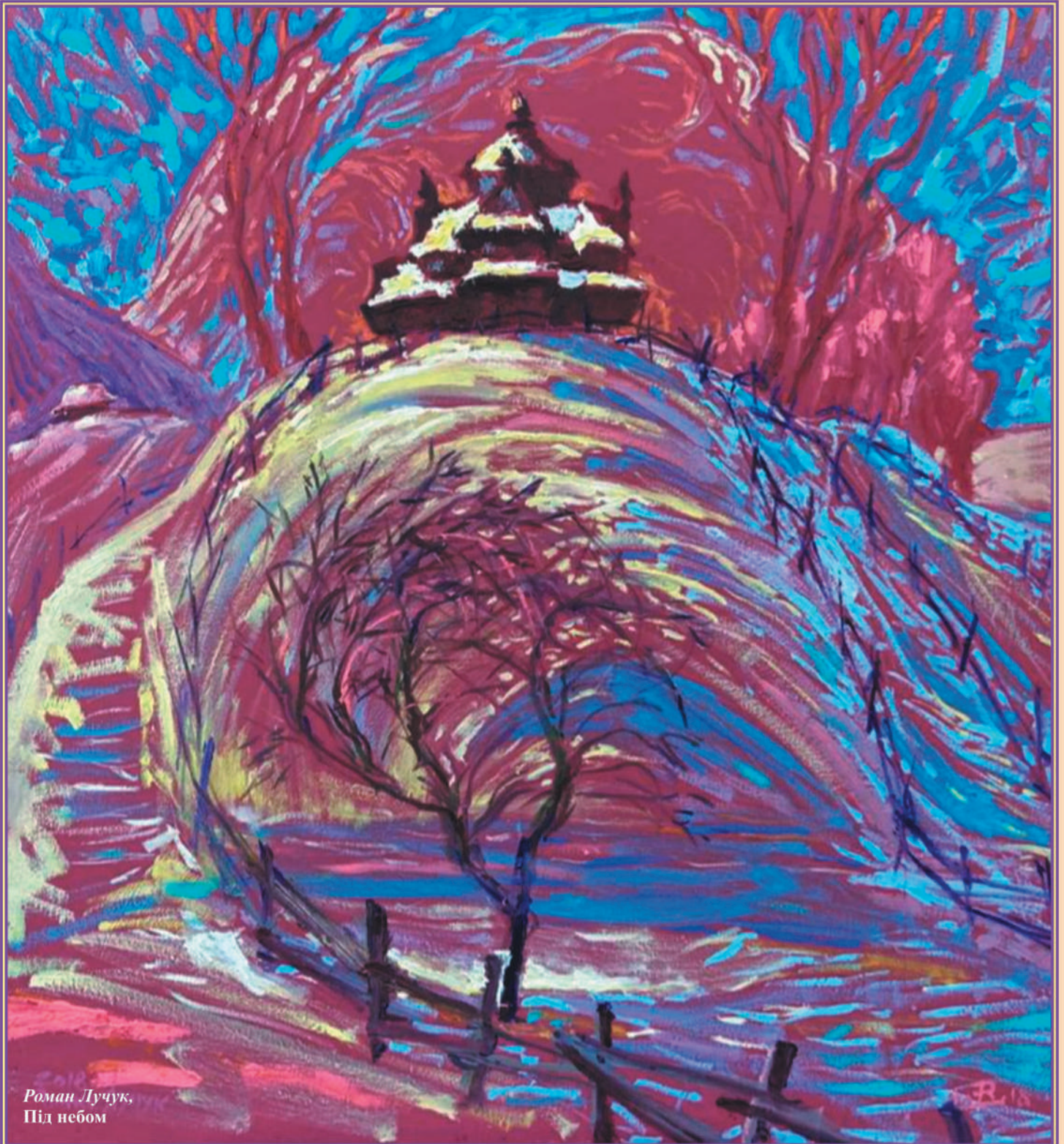

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наши голоса

Місячник Союзу українців Румунії. XXXII рік видання. № 352, жовтень, 2023

Роман Лучук,
Під небом

*І чужому навчайтесь,
Щі свого не цурайтесь...*

М. Шевчук

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Корнелій Ірод, Микола Корнищан,
Михайло Михайлюк, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони\Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;

E-mail: nas.holos@uur.ro
Друкарня «RCR Print»,
Бухарест, Румунія

Redacția:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати й редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ *9-й З'їзд Союзу українців Румунії*
- ❖ *2023 – рік Ольги Кобилянської*
Щоденники Ольги Кобилянської
- ❖ *Проза Івана Ковача*
- ❖ *Маловідомі в Румунії сторінки української фольклористики (11)*
- ❖ *Відома дослідниця історії українців*
Мараморощини (До ювілею Ірини-Люби Горват)
- ❖ *Література сьогодення. Коротка українська проза Румунії*
- ❖ *Україністика Бухарестського університету – одна із складових румунської філології (XCI)*
- ❖ *Робота з різножанровими текстами на уроках української мови*
- ❖ *Повість Сидонії Никорович «Марія»*
- ❖ *Свято. IV. Ворог мого ворога (Уривок з роману)*
- ❖ *Парадокс (Уривок з новели)*
- ❖ *Нове гніздо (Уривок з роману «Дикий рай»)*
- ❖ *Пригоди хороброго опришка Григорія Пінті (Уривок з повісті)*
- ❖ *Духовні джерела.*
Свята Покрова

Делегати з усієї країни взяли участь у 9-му з'їзді Союзу українців Румунії, який пройшов 21-22 жовтня в Бухаресті.

Загалом у з'їзді взяли участь майже 400 осіб, в тому числі почесні гості: голова парламентської фракції національних меншин у Палаті депутатів Варужан Памбукчан, державний секретар зі стратегічних питань Міністерства закордонних справ Румунії Юліан Фота, голова парламентської групи дружби з Україною Іон Балан, державний секретар з питань культур Уряду Румунії Чіпріан Васіле Олініч, депутат Європарламенту Віктор Негреску, депутатка Верховної Ради України від парламентської фракції партії «Слуга народу» Євгенія Кравчук, радник-посланник Посольства України в Румунії Андрій Скляр, заступник держсекретаря Міністерства інвестицій та європейських проєктів Дойна Якобан, заступник держсекретаря Міністерства внутрішніх справ Петро Бледя, президент Європейського Конгресу Українців Богдан Райчинець, представники українських громад Бельгії, Чеської Республіки, Словаччини та Республіки Молдова, генеральний секретар Всесвітньої служби Радіо Румунія Єуджен Кожокаріу, виконавчий продюсер-координатор Суспільного телебачення Румунії Борис Велімірович, представники органів місцевого самоврядування Румунії та України тощо.

До порядку денного З'їзду СУР було включено: винесення на обговорення та затвердження Звіту про діяльність СУР за період з 27 жовтня 2019 року по сьогоднішній день та презентація цілей і стратегії

СУР на наступні 4 роки; винесення на обговорення та затвердження Звіту про фінансово-економічну діяльність та бухгалтерського балансу; представлення проєкту бюджету на 2024 рік та бюджетні оцінки на період 2025-2027 роки. Також на обговорення та затвердження були винесені Звіт Контрольно-ревізійної комісії, Звіт депутата, Звіт Комісії з питань етики та спорів, Звіт Комісії з удосконалення Статуту, а також звіти про діяльність філій СУР.

Делегати чергового З'їзду обрали нове керівництво Союзу. Головою СУР було переобрано депутата Миколу-Мирослава Петрецького.

Делегати також обрали новий склад Ради СУР, зокрема: Микола-Мирослав Петрецький – голова Ради, Василь Пасенчук – перший заступник голови, Богдан Мойсей – перший заступник голови, Ілля Саучук – перший заступник голови, Віктор Семчук – перший заступник голови, Іван Гербіл – заступник голови, Михайло Трайста – заступник голови, Анна Самбор – заступник голови, Іван Рекало – заступник голови, Ірина-Люба Горват – генеральний секретар, Терезія Шендрою – секретар, Василь Бучута – скарбник, Мирослав Петрецький – член, Гаврило Миколайчук – член, Даніель Серденчук – член, Марія Сабо-Кондрей – членкиня, Лучіка Герман – членкиня, Іляна Леон – членкиня, Даніель Басараба – член, Михайло Думнич – член, Пінтя Марічук – член, Сергій Стулянич – член, Іван-Клаудіу Бринзанік – член, Мірела Чукур – членкиня, Олександр Мочернак – член.

(Продовження на 4 с.)

9-й З'їзд СОЮЗУ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ

(Продовження з 3 с.)

Таким чином делегати З'їзду обрали нових членів Контрольно-ревізійної комісії та Комісії з питань етики та спорів. Вони також обговорили та прийняли Резолюцію 9-го З'їзду СУР, яка складається з 12 пунктів і визначає основні пріоритети діяльності Союзу на наступні чотири роки.

РЕЗОЛЮЦІЯ

9-й З'їзд СОЮЗУ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ, скликаний у період 21-22 жовтня 2023 року в м. Бухаресті, враховуючи інформацію та думки, висловлені делегатами

1. – нагадує, що збереження послідовності представництва статутно обраними органами, збільшення репрезентативності етнічних українців, посилення співпраці з представниками державних органів Румунії, а також посилення діяльності, пов'язаної з популяризацією культурних та релігійних цінностей усіх українських конфесій, є пріоритетними завданнями для членів української громади;

2. – нагадує своїм членам про необхідність збереження і зміцнення єдності та стабільності української громади Румунії, що ґрунтується на повазі до рішень, прийнятих статутно обраними органами СУР;

3. – закликає Раду СУР, Виконавчу президію, комітети повітових філій та бюро місцевих організацій СУР визначити та здійснити необхідні заходи для збільшення представництва етнічних українців на місцевому, повітовому та центральному рівнях;

4. – закликає Раду СУР, Виконавчу президію, комітети повітових філій СУР, бюро місцевих організацій СУР, а також представників СУР у місцевих та центральних органах влади активізувати співпрацю з представниками місцевих та центральних органів влади Румунії та України з метою покращення співробітництва між регіонами цих дружніх сусідніх держав;

5. – привертає увагу до необхідності докласти зусиль для виправлення ситуації в селі Верхня Рівна Мараморо-

ського повіту щодо штучного зменшення кількості етнічних українців, зареєстрованих під час Перепису населення та житла 2022 року (див. ПНЖ 2021);

6. – закликає своїх членів посилити та покращити якість культурно-мистецької, наукової, освітньої, громадської, адміністративної діяльності та зовнішніх відносин із наголосом на зміцненні традиційної культурної спадщини етнічних українців Румунії та збереженні її цінностей, розширюючи при цьому сферу своєї діяльності для інтеграції українських біженців у Румунію;

7. – закликає Раду, Виконавчу президію, комітети повітових філій, бюро місцевих організацій СУР та його членів докласти подальших зусиль для підтримки процесу європейської та євроатлантичної інтеграції України та Республіки Молдова відповідно до своїх можливостей та компетенцій, у тому числі в перспективі реформування та адаптації законодавства про права національних меншин, спираючись на румунську модель передової практики, на яку постійно посиляється СУР;

8. – закликає до посилення співпраці між СУР та центральними й місцевими органами влади Румунії та України, а також з міжнародними організаціями, членом яких є СУР, з метою підтримки українського народу в протистоянні агресії РФ та сприяння інтеграції українських біженців в українські громади Румунії та в румунське суспільство, зосереджуючи увагу на ролі національних меншин як містка між двома сусідніми країнами;

9. – закликає представників СУР на місцевому, повітовому та центральному рівнях, відповідальних за освіту рідною українською мовою, активніше залучатися до розробки освітньої та навчальної бази для учнів української меншини та вчителів, які викладають рідну українську мову / рідною українською мовою;

10. – наголошує на важливості розвитку та посилення підтримки релігійного життя осіб, які належать до української меншини в Румунії, незалежно від їхньої релігійної конфесії, з метою забезпечення як цілісності та солідарності української громади, так і її процвітання;

11. – закликає всіх своїх членів рішуче відкидати будь-які спроби роз'єднати та розколоти українську громаду в Румунії та надавати особливої уваги збереженню єдності української меншини шляхом суворого моніторингу;

12. – закликає своїх членів зберігати пильність та рішуче відкидати будь-які спроби дезінформації та поширення ненависті, які можуть призвести до розколу як української громади в Румунії, так і української діаспори, та котрі можуть спричинити міжетнічну та міжконфесійну напруженість.

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2023 – рік Ольги Кобилянської ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

Володимир ВОЗНЮК

Щоденники Ольги Кобилянської

(Продовження з № 350-351)

Тепер, у наші дні, можемо авторку щоденників назвати юною інтриганкою, адже 15 листопада 1884 р. занотувала ввечері: «Мій щоденник порожній, мабуть, дарма було б шукати в ньому «порядних» думок або ж вищих ідей. Ні, про це не буду тут писати. Хочу викласти тільки мої почуття, і життя серця, для духовного життя відведено інші аркуші». Проте запис, що був здійснений у селі Димка, стосується й родини, й побуту, й особистих спостережень та асоціацій.

«Листопад, 1890. Димка.

Сумно у нас. Мати небезпечно хвора. Мабуть, я прочитаю їй свій твір. Писання мушу відкласти на інший час або, може, назавжди. Працюю страшенно, але я не здатна до важкої і грубої праці, спина болить мені, мої руки знищені, можу працювати тільки головою.

Місяць була у Болахові. Зося одружилася. Була в неї на весіллі, потім тиждень у Львові, познайомилася з Павликом – з ним я б ніколи не одружилася, ніколи. Познайомилася я також з Франком і з так званими радикалами. Нічого не справило на мене таке враження, як Франко. Зі всієї моєї подорожі залишився в пам'яті Ібсен, якого я із захопленням читала, і ще одна дрібниця – один пан. Із Стрия до Львова їхали ми разом. Він був малий, трохи товстий, носив золоті окуляри, мав щось надзвичайно симпатичне навколо очей. Це хочу запам'ятати, бо використаю це в своїй новелі.

Ми увійшли до жіночого купе, воно було порожнє. На верхній полиці був чемодан, а на лавці лежала гарна кримська шапка. Я хотіла йти далі, але схаменулася і залишилася, не знаючи, з одного боку, чому, а з другого, – думала, що, можливо, можна буде зав'язати розмову. Ми з Міцею посідали, через одну хвилину я встала і хотіла зачиняти вхідні двері, а навпроти мене стояв пан, я повернулася і сіла на лавку. За якийсь час я підвелася й хотіла зачинити двері, але мені назустріч надійшов той чоловік, тож я повернулася і сіла на лавку. Ми з Міцею про щось говорили, а він сів подалі в куті й мовчав сонно. Пізніше ввійшла ще одна жінка, сіла біля мене і закрила мене. Зненацька помітила я, що він дивиться на

мене, і то так особливо. Я була збентежена, але говорила далі з Міцею. Пізніше хотіла Міця зачинити вікно, але не могла, і я підійшла, щоб їй допомогти. Він, ледве це помітив, вже був тут і зачинив вікно. Я була ще більше збентежена. Дурниці. Часто я стояла біля вікна, справляло приємність дивитися у вікно. Біля другого вікна, поза моєю спиною, сидів він, раз був заснув. Потім напхалося багато єврейок. Я сіла трохи віддалено навпроти нього. Знову зустрілися наші погляди раз, другий і третій раз. Потім він встав і пішов у інше купе, не знаю чому. Але маю тепер переконання, що ніколи не можу причаровувати чоловіків на довший час. Він більше не приходив. Коли купе було майже порожнє, і ми з Міцею склали наші речі, з'явився він раптом і сказав дуже ввічливо (пакуючи свій чемодан): «Моє шанування». Ми пішли за ним. Було дуже смішно. Два рази оглянувся він за нами, потім він зник з моїх очей. У Львові зустрів він нас ще раз і знову ввічливо привітався. Думаю, що бачила його ще раз позаду. Не знаю, чи він вдівець, чи вдруге одружений бо, коли не помиляюся, носив він дві обручки. Часто думаю про нього, зокрема вечорами. Я написала це, бо я слабівільна людина. Я хочу писати, та не маю часу. Боже, пусти мене між люди, благородно думаючі й чутливі люди. Страшно дивитися, коли я гину і як я гину».

Інтригують, погодьтеся, і ці нотатки:

«12 березня [1] 891. Димка.

Коли це пишу, я страшно схвильована і втомлена. Те, що відбулося від останнього запису до сьогоднішніх подій, – це надто жахливо, щоб знову це повторювати. Хіба буде це сказано кількома словами. Два місяці тому лежала моя мати при смерті. Не знаю, чи Бог нам її дарував, але що я її моїм піклуванням врятувала, це можу сказати з чистою совістю.

Три-чотири місяці тому відбулася знову русинська вечірка. А три дні тому – перша вечірка, на якій я знов, після пекельних мук, потрапила між люди. Тут представив мені Юлько свого товариша (професора, про якого він мені часто говорив, що він міг би зі мною одружитися), йому сказав раз Юлько в запалі братерської любові: «Женись з моєю сестрою». Отже, він представив нас одне одному.

(Продовження на 6 с.)

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2023 – рік Ольги Кобилянської ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

Щоденники Ольги Кобилянської

(Продовження на 5 с.)

Він малий, як волове очко, і мав на рідкість інтелігентне обличчя, воно правильне й мале, дуже мале, риса навколо вуст безмежно ніжна. Лінія уст надзвичайно ніжна, тільки те, що лежить між очима, не розумію і ніколи не буду розуміти. Він, малий, подобався мені й імпував мені. Він танцював зі мною коломиюку і перший кадрийль. Пізніше він не турбувався мною і я відчула, що я йому не сподобалась. Те, що я говорила, було дурне, і нічого особливого, я ж не можу по-українськи говорити. Була одягнена в малоруський костюм, і казали, що дуже гарно виглядала. Пощо маю описувати мій настрій, в якому я перебуваю! Чи то сильна фантазія сприяє, що я прямо-таки безперервно думаю про нього, чи винна в тому моя хвороблива система нервів, що я його люблю.

Я люблю його. Безмежно сумно, що зараз мусиш признатися, що ніколи не будеш належати собі (геть відомі потаємні думки, які зробили мене забобонним дурнем). Ми ж не можемо вже більше зійтися, я не приїду до Чернівців, а він не приїде сюди.

Коли мати лежала смертельно хворою, батько вирішив переселитися до Чернівців, а коли їй стало краще, для нього було важливіше тримати коней біля себе, як здоров'я матері. А моя майбутність? О, моя нужденна, пошматована майбутність. А мої писання? Серце стискається від того, яких заходів тільки не вживають систематично, щоб убити мої здібності. Були хвилини, були години, коли думала, що збожеволію. Мусіла відкласти всяку духовну роботу і наче слуга варити, тільки варити... О, як хотілося мені використати з великими труднощами зекономлені хвилини, щоб працювати. Дарма. Мій слабосильний організм поступився перед втомою, і я заснула. Так мені поводилося і ще продовжується. Я повинна спостерігати життя, щоб могли писати, а

Ольга Кобилянська (фото 1 січня 1882 р.)

я живу в пустині. О, як це страшно, як жахливо! Я страждаю, коли про це думаю, а думаю про це все частіше й частіше. Я стану душевно хворою, мої власні думки нищать мене, і немає рятунку. А тепер ще й це, ще й це, що мусила познайомитися з ним. Краще було б, щоб я його не бачила. Тепер буду завжди думати про те, що ми зійдемося. Правда, це я собі уявляю, бо з цього нічого не вийде, але в глибині душі вірю в це, бо я люблю його і хотіла б... О, часто вписувала ще більш гірке, проте ніколи не плакала так гірко, як цього разу. Ніколи не була моя майбутність така похмура, як тепер. Мамця невиліковно хвора, я вже не молода, писати мені постійно заважають. Що з мене буде?.. Служниця! Я не хочу бути служницею, їх і так багато на світі... До того ж я на це не маю фізичної сили. Що з мене буде, Господи Боже, що з мене буде...».

Павлик написав мені чудового листа про мій твір, та чи буде він видрукований, не знаю, це має вирішити Франко.

Просто жах... Я про нього думаю, а він про мене ні. В глибині душі я, дурна, вірю (бо люблю його), що й він думає про мене».

Неординарний і такий щоденниковий запис:

«30 грудня 1886, ввечері.

Про що я хочу писати? Насамперед про неї, про чудову, казкову природу, про гори, які мовчазно

і могутньо пнуться до неба, покриті зеленою пеленою туману, про зелені молоді смереки, що тужливо простягають руки до неба або вниз до людей за любов'ю. О, не до людей... Вечір. І ось місяць, вислухавши їх благання, сходить понад густо залісненими горами. Напівскам'янілий, ніжним світлом оточений, дивиться він мовчазно на землю, дивиться на гори, самотню дорогу, по якій я броджу, і з захопленням та пристрасно люблячим серцем пильно дивлюся на нього. Місяць... певно він бачить мене. Бачить справа і зліва маленькі хатки, маленькі сади з чорними, нужденними деревцями. Повільно спадають срібно-сніжні промені і беззвучно покривають гори, смереки, хати, дорогу, тільки мене не покривають вони. Моє серце... воно знову і знову тремтить і прагне любові...».

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2023 – рік Ольги Кобилянської ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

А зміст записів 10 листопада 1884 р. – це спонтанне поєднання роздумів про недавно пережите, осмислення стосунків з Н. Кобринською та Є. Озаркевичем, враження від спілкування із С. Окуневською і водночас поєднання реальності із письменницькою фантазією. Тож необхідно навести такий фрагмент нотатків у щоденнику: «Мати кличе вже до вечері, а я якраз маю тепер повну поезії ідею, боюсь, що поки я її схоплю, вона відлетить. Зося попрощалася, а я сіла, щоб писати комічні речі, раптом спало мені щось на думку, і я пишу про це: «Сонце хилиться до заходу. Хмари – злегка сірі видаються здалека, наче позолочені по краю, чудова тінь. Хочеться все і все глядіти на них, як вони нерухомо, та, проте, линучи, просуваються над землею. Але очі, засліплені золотим промінням сонця, опускаються, повіки на хвилину закривають зірки очей, потім, відкриваючи їх, дивишся далеко навколо себе...

У садибі, де різні овочеві дерева, закутані в чудову зелень, вже багато-багато років відстоюють своє місце, – суковаті гілки вільно тягнуться вгору, свobodно пнуться не стоптана і ще не скошена трава, ховаючи між тонкими стеблинами тисячі квітів. У садибі панує глибокий святий спокій, але повсюди дихає життя. Тут і там тремтять трави і тихо, ледь чутно шелестять поміж листям незчисленні комарі, мерехкотять і гудуть у повітрі. Нараз перелітає в цьому життєвому натовпі пустотливий метелик, махаючи направо і наліво гарними крильцями, тремтячи сідає на квітку, яка легко і ледве помітно хитається і допускає непостійного гостя... Слухай! Щось шелестить, але не рухається, будь цілком тихим і дивись вниз – може, через п'ять кроків вилетить щось знову з трави. Ось воно, тут лежить малесеньке пташеня – це волове очко, яке ледве оперилося, воно відпочиває від свого сміливого вчинку, воно вперше вилетіло зі свого малюсінького гніздечка, що на темно-зеленому лісовому горіховому кущі, до великої старої яблуні. Хвилинку сиділо там, цікаво позирало навколо себе, ховалось кілька разів, злякане шарудінням однісінького сухого листочка, що, тремтячи, падав біля нього. Потім підстрибнуло воно, ще хитаючись, ближче, дзьобало своїм чудовим дзьобом сюди й туди... і повернулося додому. Але не могло долетіти до гніздечка, ні, ще було далеко, маленьку хвилину треба було відпочити. Воно знову полетіло в траву. Власне кажучи, це бідне, ніжне створіннячко впало, залишила раптово його сила, і воно лежало без-

помічно у високій траві – тихо, ледве дихаючи. При найменшому шарудінні його малесеньке сердечко сильно тьохкало, а в додаток – страх. О, ти солодке, солодке сердечко... Там, на лісовому горіховому кущі, на гілці, що зі своїми листочками вільно вгору росла, сиділа мати і щебетала та цвірінкала, очевидно, підбадьорюючи маленьке дитятко. Вона стрибала по листочках, полетіла до своєї дитини, повернулася, знову щебетала і цвірінкала. Потім вмовкла, почувши шарудіння, легко повернула голівкою в один бік і другий, потрясла крильцями і знову полетіла до свого дитятка. Воно піднялось, збило крильцями і полетіло за матір'ю. Тільки п'ядь руки до гніздечка... здавалось, сили знову залишають дитятко, воно... воно з цвірінканням збило злякане крильцями свого маленького тіла. І мати цвірінкала, ще раз кружляла. Зі стомленим напруженням сили дитятко розмахнуло маленькими крильцями – і сіло в гніздечко. Стара все ще цвірінкала, а молоденьке стрибало спокійно в гніздечку і почувало себе під покривалом зеленого листя і струнких гілок безпечно.

Проміння сонця знизилось, золоте обрамлення хмар поступово зникало, ставало все тихіше-тихіше, піднявся легкий вітер, листя шаруділо, літали і гуділи в повітрі хрущі, а там, на кущі, глибоко в гніздечку заховані бились два малюсінькі сердечка. Там також панувало життя».

Скористаймося останнім реченням цієї, як видається, поезії в прозі для назви (ніде не зафіксованого) твору – тобто назвемо його «Там панувало життя». Наважуюся, гадаю безпомилково, стверджувати, що окремі щоденникові записи, а якщо точніше – окремі фрагменти щоденникових нотаток – юнацькі спроби шліфування Ольгою Кобилянською хисту письменниці-пейзажистки. Згадаймо, що Леся Українка в листі до Ольги Кобилянської від 3 лютого 1890 р. особливо виділяла її «Некультурну», від котрої, за словами поетеси, вона і її сестра Ольга в нестямі: «Що то за пишне оповідання, ота „Некультурна”!»! Я не вмію розповісти Вам, яке чудове враження вона справила на мене. Які типи, які пейзажі! В нашій літературі нема пейзажиста над Вас, і я не знаю, як готова цінити Вас за се, бо дуже люблю пейзажі в літературі, і завжди мені його бракувало в нашому письменстві».

(Далі буде)

Володимир АНТОФІЙЧУК

ПРОЗА ІВАНА КОВАЧА

Іван Ковач відомий читачеві більше як поет із яскравим, самобутнім світовідчуттям. Але однаково художньо вартісною є і його проза. Нечисленна кількісно (усього три книжки – «Явір, що в полі одинокий» (1974), «Чуга» (1976), «Оранжева балада та інші новели» (2006)), – вона позначена такою ж мірою таланту. Микола Корсюк дав оригінальну «дефініцію» поетичній музі Івана Ковача: «„Єретик” у поезії, підривач глибинних енергій слова, який до краю зачарований феєрверкністю фрази, її метафоричною розкішшю. Він весь занурений у їхній незглибимості, щоб видобути раптовий спалах емоцій, а насамперед одивлення». Здавалося б, митець, що пише в царині ліричного осягнення буття, у прозових жанрах почуватиметься доволі дискомфортно, скучно – широкий політ фантазії, карнавал образів не любить рамок і обмежень, що їх вимагає епічне бачення світу. Однак характеристика поезії Івана Ковача уповні стосується і його прози. Так, ця проза – ліризована: автор творить у галузі ліризованої новели, де також важливу роль відіграє образ-деталь, лейтмотивний образ, музичність фрази, тому й має більшу свободу, ніж у жанрах із питомішою вагою епіки й розлогішим нарративом.

Примітно, що книжці малої прози «Чуга» автор дав жанрове визначення «повість». Однак вона швидше схожа на збірку новел, що переплітаються між собою не стільки сюжетно-композиційно, скільки настроєм і ліричною домінантою. У ній Іван Ковач бачить, як зауважив Михайло Михайлюк, «дійсність очима поета, у новелах вага ліричної емоції – найголовніша і визначальна з художнього кута зору».

Якщо поетичний доробок Івана Ковача доволі ґрунтовно досліджений, то його проза в об'єktiv літературознавців потрапляла вряди-годи, без будь-яких претензій на всеохопність і, відповідно, синтетичного дослідження ідейно-художніх і жанровостильових особливостей цієї ділянки творчості письменника ще не створено.

У цій статті спробуємо розкрити основні риси прозопису Івана Ковача, з'ясувати, що ж становить секрет поетичної метафізики його прози, проаналізувати перш за все специфіку моделювання хронотопу. Часопростір у його прозі також наближений до поезії, навіть два основні типи хронотопу – лінійно-хронологічний (співвіднесений із певною подією) і циклічний час (час року, доби) в Івана Ковача набувають якихось інших модифікацій: це «точковий» хронотоп, на перетині координат «об'єktivного» (да-

ного у сприйнятті оповідача) і суб'єktivно-переживального простору-часу – утілена межа, перехід в іншу реальність.

«Чуга» розпочинається новелою «Відповідь з металевим відтінком». Відсторонений погляд автора, що ніби збоку оглядає персонажів – пасажирів купе – це погляд самого ліричного персонажа, погляд крізь роки, крізь товщу спогадів, так, як буває у видіннях – і одразу ж, пунктиром, уплітається у тканину твору хронотоп суб'єktivно-переживального (спогаду у спогаді): «Сидить в купе, за вікном, продимленим, провіяним вітрами. Сидить і думає: все нагадає йому хвилини, коли він з нею, Марією, стояли лице в лице і довго не могли відірвати одне від одного погляду. Мовчали. Відчували красу своїх сердець».

Ліричні інтонації, підсилені градаційно епітетами «в її запитанні була тривога, було здивування, був шовковий голос, що тепло входив у його душу, зворушуючи її, якомсь золотаво, пестливо й полохливо», увиразнюють суб'єktivно-переживальне начало. «Точкове» переключення хронотопу пам'яті знову включає картину першого спогаду – в купе. Кілька реплік, якими обмінюються персонажі, – про війну. І тільки тепер стає зрозуміло: хронотоп новели моделюється ніби із кількох сфер, обрамлюючою серед яких є згущений в часі проміжок життя ліричного героя, що виявляється сюжетними штрихами (прощання з коханою в юності напередодні війни – спогади про перше кохання і вдячність коханій уже з позиції пройденого великого відтинку життя): «Ти, Маріє, поклала край моїй самотності. У твоїм голосі я відчув довгу зиму душі. Ти була гарна і молода. Я був гарний і самотній. Твоє волосся пахло барвінком, було довге і м'яке, а в очах дві вуглини бавилися в чортенят». Таке звернення до пам'яті персонажа як внутрішнього простору для розгортання подій, подвоєння художнього часу і простору часто властиве ліриці.

Новела «Відповідь з металевим відтінком» у загальній композиції збірки становить своєрідний вступ до історії життя... чи історій з життя, що, з наближенням до точки «вічності», стають ліричними спалахами, в яких відсіюється лушпиння подієвості й залишається емоційна домінанта, як світле сяйво душі.

Друга новела – «Коли серце слухає і чує» – то ліричний екскурс у пору дитинства, пору усвідомлення власного «я», народження першого почуття в душі підлітка. Здавалося б, на таких обширах часу

і простору письменник із епічним типом мислення розгорнув би цілий роман, однак, за словами Михайла Михайлюка, «епічність, об'ємність, розгалужене розгортання сюжету йому (Ковачеві. – В. А.) не притаманні. Він переносить у прозу увесь свій поетичний арсенал, буйна уява випліскується назовні навальністю емоцій, раптовими вибухами пристрастей». «Блакитнооке дівча», загадкова дівчинка із дивним ім'ям Руксандра, із ямочками на щоках, що приїхала із міста до тітки в село, і бешкетник Василько, заморожений поглядом блакитних очей... Увага автора не на фабульність (подієвість розмита) – він сконцентровується на передачі почуттів, ліричного настрою першої, ще несміливої закоханості. У хронотоп новели влітається часопростір Василькового сну, в якому він – дорослий і поважний юнак – іде з коханою Руксандрю на бал: «Від такого великого щастя в нього серце росте, затуманює всіх своєю радістю. Навіть стидно бути таким щасливим. Він стримує себе, щоб не скрикнути з радості. Від зворушення його душа запиналася». А в реальних буднях малого пастушка – неприємність: старші хлопці змушують хлопця підпалити скирту сіна. І, звісно, бути битому Василькові, та він тривожно-бентежно дослухається до того почуття, що народилося в його душі. І присутність у фінальному реченні твору образів полум'я, про яке згадує хлопець (зрозуміло, що це вже образ-символ того почуття, що може боляче обпекти, але й зігріти), та гори («Чуги, що ріднилася з ніччю»), й ріки біля підніжжя Чуги, води якої, зливаючись із темінню довкола, несуть у собі і таємницю, і стрімкий рух у невідоме, й небезпеку), творить ефект відкритого фіналу – читач ніби фізично відчуває цю розімкнутість хронотопу у майбутнє, в доросле життя, в яке незабаром мусить вступити Василько.

Чи не найужиткованішими в художній літературі є такі типи ціннісних ситуацій: «ідилійний час в батьківському домі», «авантюрний час» випробувань на чужині; «містерійний час» сходження у пекло, хронотоп зустрічі, хронотоп дороги, порогу. В аналізованій новелі автор оригінально трансформує хронотоп «ідилійного часу в батьківському домі»: цей дім – звичайна хатина убогого селянина, проте Василька тут люблять, у нього є свій священний простір – до порога (домівка) і за порогом (поле, пасовисько), куди його щоранку проводить мати, поклавши в торбину шмат хліба із салом, а за порогом вже чекає свого улюбленого онука баба, аби нишком у торбину вкинути рум'яне яблуко. Епіцентром цього Василькового світу стає сільська церква, біля якої в неділю збирається дівтора і де хлопець уперше побачив Руксандру. Однак почуття, що народилося і міцніє в його грудях, дає інтуїтивно від-

чути, що замкнутий у своєрідне яйце-райце рустикальний часопростір його буття незабаром стане розімкнутим. І два фінальні образи, вжиті автором дуже вдало, виразно натякають на цей перехід зі світу дитинства.

«Друга ніч повноліття» (у структурі повісті – розділ третій) – якраз про холодний, непривітний світ дорослішання, чужий світ міста, куди лежить дорога від батьківського села до інтернату (батько сказав, що мусить учитися, бо інакше все життя пастиме свині). Хронотоп міста постає віддзеркаленим у почуттях юнака – дорослішання відбувається через брутальний вчинок Гіци, інтернатського злодія, через пережите приниження. Цей чужий, холодний простір міста постає кардинально протилежним світові, з якого недавно прийшов юнак; йому ностальгійно вчуваються запахи трав і квітів, плескіт хвиль, ввижаються вершини Чуги, він поривається втекти додому: «Цим я клав край своїм тривогам і сумнівам. Але це був мій самообман, тому що в кишені шкільної форми не було ані лея, але це було і моє опам'ятіння... Як втікав крадьки, так і вертався крадьки до гуртожитку».

Фрагменти-спогади, з яких складається новела, з'єднуються переключенням хронотопу персонажа на суб'єктивно-переживальний, у спогади автора – ліричні відступи у прозі, смисловим центром яких є образ гори біля рідного села: «Серед ночі дивлюся на темні ниви, угадую безконтурну Чугу, що так владно тягне мене в мої довгі роки блукань. В безконечній ночі вчувалися давні босі кроки травистими берегами, а може, то насправді були чийсь кроки. Де кінчалися городи, там починалися мандри, повні молодечих мрій. Так. Єдине, що мені залишалося, – це пам'ять, а вона найдорожча, найбагатородніша в людини».

Примирення з містом відбулося завдяки жінці. Прекрасна молода жінка, в яку закохався і з якою став чоловіком, ніби цілющий листок подорожника, загоїла рани неприйняття міста. Однак кожен етап дорослішання приносить свій біль: хлопець довідується, що Сільвія має нареченого. І знову рятівним колом стає Чуга: «Переливи ранку гупали в Чугу. То була друга ніч мого повноліття». Специфіка хронотопу аналізованої новели виявляється і на рівні жанрово-композиційному. Незважаючи на те, що в новелі є елементи фабульності, які можна було б розгорнути у струнку композицію класичної новели, твір вибудовується більше як етюд, адже ситуація етюдю або повністю характеризується відсутністю конфлікту, або його непроявленістю: конфліктність ситуації може відчувати лише автор-оповідач.

(Далі буде)

Іван РЕБОШАПКА

Маловідомі в Румунії сторінки української фольклористики

11. Українські банатські пісні у записах Івана Ковача

Рукописна збірка українських банатських пісень Івана Ковача – це 50-аркушний учнівський зошит для арифметики. Вона не просто **маловідома**, а таки **зовсім невідомою** була до її представлення 2023 року в «Нашому голосі». Не відомо, коли саме її завершив Іван Ковач, який на приклеєній на першій обкладинці зошита етикетці вказав 1966 рік. Цього року він, можливо, завершив її укладання на основі записаних дотоді пісень.

Пrawdopodobно десь у ті роки зошит Івана Ковача – зовсім не пам'ятаю, за яких обставин – дістався мені, оскільки як викладач цілосеместрового курсу українського і порівняльного фольклору (університетське навчання тоді було п'ятирічним) я спонукував/заохочував студентів й інших осіб збирати народну творчість, на спецкурсі з фольклористики подавав методи здійснювання фольклористичних польових обстежень. У цьому контексті, можливо, появився зошит записів українських банатських пісень Івана Ковача, який у 1966 році був студентом українського відділення Факультету іноземних мов і літератур Бухарестського університету (яке закінчив 1969 року). Того ж 1966 він дебютував віршами у газеті «Новий вік».

Ідея існування такого зошита **майже** забулася, а відновилося вона при, на жаль, непоправній втраті Івана Ковача 26 липня 2023 року, і серед моїх давніх паперів я розшукав його зошит і подумав оприлюднити його, що, сподіваюся, буде доброю пам'ятною згадкою, але й свідченням важливої складової митця Івана Ковача, шанувальника і тонкого знавця української народної творчості, яка осмотичним способом по-художньому «воплотилася» в його зовсім оригінальній поетичній творчості, показовим фактом чого можна вказати збірку прози Ковача «Явір, що в полі одинокий», а прозоріше – оповідання з цієї збірки «Біла хустина з червоними цятками по краєчках».

Збірка Івана Ковача відкривається сумарною його передмовою «Історичні дані про українські поселення в Банаті», в якій подано такі інформації: а) українці проживають у селах Корнуцел, Копачеле, Зоріле (у Караш-Северінському повіті), у селах Черешня (рум. Cîreșul Nou), Кричово, Пириу (Антолка) (рум. Râgâu), Падурень (Гусарка) (рум. Pădureni), Жджора, Сакул, Бачкирикул Мік, Варіаш,

Жена – у Тіміському повіті; б) сумарно подано «історію» утворення лише кількох сіл: Копачеле та Зоріле утворилися прибулими із Закарпаття, починаючи з 1910 року до 1920. Про Копачеле, рідне село Ковача, подано трохи більше інформації: на місці сьогоднішнього Копачеле, «кажуть старі люди, відзначає Ковач, навкруг були ліси», «і все це було якогось пана Вириші», але «говориться і про Горондія, якого ім'я носить і тепер досить великий ліс з лівої частини Копачеле» (де народився Іван Ковач). На місці сьогоднішньої школи села Копачеле був «великий будинок пана Вириші, й один млин, який ще й тепер працює». У Копачеле та Зоріле українці оселилися «на землі, яку продав їм Вириші якось через якусь касу»; в) у Копачеле «люди спочатку переселилися в малому числі», в 1947 р. там було «приблизно 25 сімей», «в Зоріле не знають, скільки, але, в кожному разі, переселилося і там кілька сімей». З часом чисельність цих сіл збільшилась, деякі їх жителі переселилися в інші сусідні місцевості.

На відміну від учнівських зошитів Марії Маршавки, Віоріки Чуверки та Джорджети Ірмічук (представлених у попередніх статтях даної рубрики журналу «Наш голос»), збірка Івана Ковача це не звичайний збирацький зошит, а **наукове** подання *каліграфічно* написаних 118 пронумерованих пісень [деякі записані від 62-річної Марії Глатко, №№ 40-52, чи від Василя Столця, №№ 10-22, представлені тільки однією-двома строфами, названими Ковачем «Коломийками»], зібраних переважно в Копачеле (8 від 38-річної Марії Чури; 5 від 35-річної Марії Зюзяк; 2 від Василя Столця; кілька пісень, можливо, від сімейної рідні: 3 від Сільвії Ковач); від 40-річної Анни Ганчур з Кричово – 8 пісень; від 55-річної Марії Пеліпец з Кричово – 16 пісень; від 22-річної Сільвії Пішти з Кричово – 6 пісень і три поодинокі строфи).

Наведені дані підтверджують два висновки: а) Іван Ковач записав пісні лише від кількох співачок, щоправда, талановитих, і б) обстежений ним банатський польовий ареал обмежується тільки селами Копачеле, Зоріле та Кричово, не включений сюди близькосусідський Корнуцел. Польовий ареал Івана Лібера та Івана Хланти незрівнянно просторіший, він охоплює **всі** поселення (компактні українські, змішані, присілки та румунські поселення), в яких проживають українці, від яких були записані українські

пісні, надруковані 2009 року в монументальному ужгородському виданні *Народні пісні українців Банату (Румунія)*.

Незважаючи на вищевказані відмінності між виданням Лібера та Хланти і збіркою Івана Ковача, безпомилково останню можна вважати науковою працею з двох причин: 1) Хоча небагатими зразками, збірка Івана Ковача подає майже суцільну жанрову «палітру» українського банатського фольклору (пісні про кохання, сімейно-побутові, суспільно-побутові пісні, солдатські/жовнірські пісні, пісні-балади, гумористично-сатиричні пісні). 2) Свої записи, як видно з текстів пісень, Іван Ковач, правдоподібно, проводив під час їх музичного виконання (в певному місці він відмічає неясно вимовлене співачкою), а як митець поетичного відчуття пісенної ритмомелодики він уважно дбав про досконале виконання, завдяки чому його записи відтворюють пісенну «архітектоніку» з відповідним ритмом та системою римування. Не вповні наявні ці художні якості у записах від молодшої 22-річної Сільвії Пішта з Кричово.

По-друге, науковість збірки Івана Ковача полягає у достовірній подачі зразків, не в підправленій літературизації, ані науковій транскрипції, а вповні згідно з народною місцевою вимовою, чим записи можуть служити *мовним документом*, в якому зафіксовані всі фонетично-фонологічні явища банатської усної вимови.

Судячи з мови пісенних записів, говірка сіл, з яких вони походять, належить до говору Закарпатської області, в якому зберігається ряд давніх (історичних) елементів фонетики, граматики, лексики та мадаризмів. Ці елементи, ясна річ, наявні й у записах Івана Ковача, як у *мовному документі*, що зберіг давні фонетичні особливості:

1) Постійне вживання голосного звука переднього ряду середнього піднесення [и] в наголошеній позиції [И, – наглошені голосні будуть подавані з великої букви] та в ненаголошеній [и] замість відкритого звука [е] того ж переднього ряду середнього піднесення, в іменниках – дИнь («день»), у прикметниках – милИнький, твердИнький, у іменниках-іменах – Столиць Василь, ПиліпИць Марія. Передньоязичний звук [и] походить від праслов'янського звуженого [e], що перейшов в [и] – пИрші («перші»), або він є континуантом (продовженням) праслослов'янської форми [*i]: мИлий. Звук [и] міг постати асиміляцією «и» до «і», без пом'якшення приголосного: сИный. Збереження звука [и] на початку слова зафіксовано в небагатьох українських іменниках (игла) чи в румунських дієсловах: ингидувАты.

2) Майже постійне вживання у пісенних записах Ковача постає голосний заднього ряду високого під-

несення [ы] в наголошеній та ненаголошеній позиціях, в середині слова, у прикметниках («ужинИвся старЫй») та у дієслівних закінченнях («говорЫты»), у прислівниках («ВЫткы-м собі нагадала/ ЛюбЫты лигІня»), у пісенних куплетах:

*ПолишИв ня муй милИнький, –
ЯкЫй жаль твирдИнький.*

Фонема заднього ряду [ы] походить від праслов'янського редукованого [*ъ] у сполуці від праслов'янського [*у]: сын <*супъ; від праслов'янського редукованого [*ъ] перед [и]: «зыйтЫ».

3) Широко наявний у записах Івана Ковача звук [ÿ], якого материкові діалектологи вважають фонемою. На мою думку, це варіант фонemi, бо не міняє значення слова. Це – лабілізований звук [i]: д'ÿ Ыка. У записах Івана Ковача цей варіант фонemi позначений графемою /ÿ/ у різних синтагматичних оформленнях з різними значеннями:

а) *Любилися вÿчка чорні* [в одному записі дане відзначення дане без /ÿ/: «Любилися чорні вІчка...»],

Мамка їх не знала.

б) *Ой за дальÿ, сонце, дальÿ*

.....
*Кой ми не є милИнького,
Та най ни буде й мене;*

в) /ÿ/ в регресивній асиміляції дзвінкого приголосного /д/ глухим /т/:

*Коли собі пригадаю,
Як было типИр зÿт, («гуд»)
Як ся пИла палиИчка
Та й солодИнький мÿт («мід»);*

г) *На зеленÿм зарÿночку
Три листочки з барвіночку.*

У записі 1999 року від співачки Стецюк 1932-го року народження із села Зоріле цей пісенний зачин звучить так:

*На зеленÿм зарÿночку
Три листочки барвіночку.*

4) Фонологічний варіант /ÿ/ наявний у прислівниках: дівчина написала жовнярові *Дрÿбненько на карту*, а він *Письмо прочитанши*

.....
Гÿрко заплакав;

xxx
*Не мала мама долі,
Я єї ни маю й тÿлько;*

xxx
*Літа мої молодИнькі,
Як ми йдете гÿрько.*

(Продовження на 14 с.)

Анастасія ВЕГЕШ, Микола ВЕГЕШ (Ужгород, Україна)

ВІДОМА ДОСЛІДНИЦЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНЦІВ МАРАМОРОЩИНИ ДО ЮВІЛЕЮ ПОЧЕСНОГО ДОКТОРА УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІРИНИ-ЛЮБИ ГОРВАТ

(Продовження з № 350-351)

Чимало дослідників після захисту дисертації уповільнюють темпи наукової роботи, як кажуть, «спочивають на лаврах». Це твердження зовсім не стосується Ірини-Люби Горват, яка продовжувала активно досліджувати маловідомі сторінки історії українського народу. Лише впродовж 2000 року дослідниця підготувала і видала матеріали до лекцій та методичні посібники «Громадсько-політична і культурно-освітня діяльність Василя Гренджі-Донського (1897–1974)», «Історична наука в Ужгородському державному університеті», «Українська державність у ХХ столітті», «Українська історична наука в середині ХІХ – на початку ХХІ століття», «Карпатська Україна 1938–1939 років у портретах». Ці її книги, написані з нових позицій, ще тривалий час використовувалися студентами історичного факультету Ужгородського державного університету як об'єктивні та незаангажовані навчально-методичні посібники. Сьогодні ці книги вже можна вважати бібліографічною рідкістю, але на початку 2000 року в них була запропонована нова періодизація історії України ХХ століття, позбавлена комуністичних ярликів, уперше висвітлювалися державотворчі процеси.

Окремої уваги заслуговує книга Ірини-Люби Горват «Сторінки історії Закарпаття: історичні статті, есе, історико-біографічні нариси»⁴, написана у співавторстві. Під редактуванням Ірини Мойсей книга була видана Союзом українців Румунії в бухарестському видавництві «Мустанг». Цю працю можна розцінювати як своєрідний підсумок багаторічної наукової роботи Ірини-Люби Горват з висвітлення життєписів видатних українців. Серед героїв книги Михайло Грушевський і Михайло Драгоманов, Іван Крип'якевич і Дмитро Багалій, В'ячеслав Липинський і Василь Пачовський, Василь Гренджа-Донський і Августин Волошин, Федір Вовк і Євген Петрушевич, митрополит Андрей Шептицький та Олег Ольжич. У науково-популярному стилі написані нариси про Олексу Довбуша і карпат-

ських опришків, про Богдана Хмельницького і запорізьких козаків, про Петра Могилу і визначних професорів Києво-Могилянської академії. Чимало місця відводиться яскравим сторінкам українського державотворення в ХХ столітті – Гуцульська республіка, злука УНР і ЗУНР, історія Карпатської України. Слушно акцентувала Ірина Мойсей на важливості виходу у світ цієї книги: «Авторами підготовлено ряд статей, у яких піднімаються різні аспекти історії Закарпаття. Через розкиданість по періодичних і малотиражних наукових виданнях, вони недоступні читачам. Кожна із статей цікава, тому що дуже мало осіб знають історію Закарпаття. Багато з них не втратили наукової, публіцистичної актуальності». Теплих слів заслуговують упорядковані та редаговані (у співавторстві та особно) Іриною-Любою Горват книги «Відкриття погруддя Тараса Шевченка в Сату Марє» (2009), «Слов'янські та румунські рукописи, які зберігаються в Бібліотеці Ужгородського національного університету. Каталог» (2012), «Тарас Шевченко – апостол українського народу. Видання приурочене до 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка» (2013), «Ікони колекції Повітового музею Сату Марє. Каталог» (2014).

Між Ужгородським національним університетом і Повітовим музеєм Сату Марє ще в 90-х роках минулого століття встановилися наукові контакти, які не припиняються до цього часу. За ініціативою д-ра. Віорела Чуботи та провідних науковців УжНУ було започатковано видання міжнародного наукового збірника «Румунсько-українські відносини: історія та сучасність». Упродовж 25 років плідної співпраці видано 10 ґрунтовних випусків цього унікального видання. Однак, якщо протягом 1999-2014 років матеріали міжнародних симпозіумів публікувалися неперіодично, то завдяки Ірині-Любі Горват як головному редактору, побачили світ один за одним 5 томів (2015, 2016, 2018, 2019, 2021). Йдеться не тільки про кількісні показники, але кардинально змінився зміст і якість наукових матеріалів, які в ньому поміщаються. Завдяки головному редактору суттєво розширилася

⁴ Вегеш М., Горват Л. Сторінки історії Закарпаття: історичні статті, есе, історико-біографічні нариси / Союз українців Румунії. Бухарест: Видавництво «Мустанг», 2003. 407 с.

географія авторів наукових статей (окрім румунських та ужгородських науковців, у збірнику регулярно публікуються вчені з Києва, Львова, Чернівців, Івано-Франківська тощо). З ініціативи Ірини-Люби Горват була створена постійна редакційна колегія міжнародного наукового збірника, до якої ввійшли відомі вчені Володимир Антофійчук (Чернівецький університет), Степан Віднянський (Інститут історії України НАН України), Микола Мушинка (іноземний член НАН України), Корнель Град (Західний університет імені Василя Голдіша), Іван Гербіл (Клузький університет імені Бабеша-Бойяї), Іон Дубовіч (Національний лісотехнічний університет у Львові) та низка інших, що підвищило науковий статус видання.

У 2000-2023 роках її праці друкувалися в багатьох вітчизняних і зарубіжних журналах та наукових збірниках: «Наш голос», «Вільне слово», «Український вісник», «Румунсько-українські відносини: історія та сучасність», «Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія», «Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія», «Наукові записки Національного університету «Острозька академія», «Українці-русини: етнолінгвістичні та етнокультурні процеси в історичному розвитку», «Сторінки Румунської Шевченкіани. Двомовне видання», «Актуальні проблеми політичної науки», «Науковий збірник Закарпатського музею народної архітектури та побуту», «Carpatica – Карпатика: Історія і культура Закарпаття ХХ століття», «Cultura materială și spirituală din bazinul Tisei Superioare. Influența populației Germane asupra culturii celorlaltor etnii din regiune», «Studii și comunicări. Seria Istorie. Etnografie. Arta. XXV», «Satu Mare studii și comunicari. Seria: Istoria-Etnografie-Arta-Restaurare-Conservare. XXVII», «Карпатська Україна – незалежна держава. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14-15 березня 2019 року)», «Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика й громадсько-культурного мислителя Августина Волошина (м. Ужгород, 14 березня 2019 року)» тощо.

Упродовж своєї наукової діяльності д-р Ірина-Люба Горват видала 20 монографій і науково-популярних книг та понад 100 наукових статей, рецензій, розвідок. Погодьтеся, що зроблено чимало. Не треба забувати, що окрім наукової роботи, Ірина-Люба Горват активно займається громадсько-політичною і культурниць-

Міжнародний науковий збірник «Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність», редагований Іриною-Любою Горват

кою діяльністю, виконуючи обов'язки генерального секретаря Союзу українців Румунії, голови Сатурмарської філії СУР, наукового співробітника Повітового музею Сату Маре. Після широкомасштабного російського вторгнення в Україну Ірина-Люба Горват активно займається волонтерською діяльністю, допомагаючи нашій державі вистояти в цей важкий для нас час. Як науковець і людина, вона завжди займала чіткі українські позиції. Любов'ю до рідної історії, культури, мови проникнута кожна її наукова праця, українська ідея характерна для кожного її виступу – чи перед науковцями на конференціях, чи під час зустрічей із школярами. В одній із своїх статей, опублікованій на шпальтах «Вільного слова», Ірина-Люба Горват щирими словами висловила про роль рідної мови в житті народу: «Мова – це історія народу, його світогляд, інтелектуальний та духовний результат кількатисячної еволюції кожного етносу. Без своєї мови, самобутньої культури немає народу. Українською мовою говорили наші бабусі та дідусі, наші матері та батьки співали колискові пісні. Наші люди плакали й плачуть, сміялись і сміються рідною мовою...»⁵.

(Продовження на 14 с.)

⁵ Горват І.-Л. Рідна мова – основа нашої ідентичності. *Вільне слово*. Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії. 2015. № 5–6. С. 10.

ВІДОМА ДОСЛІДНИЦЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНЦІВ МАРАМОРОЩИНИ

(Продовження з 13 с.)

Хоча вона перш за все відома в наукових колах завдяки своїм працям з історії українців Мараморощини (Румунії) та публікаціям про українсько-румунські відносини в ХХ столітті, проте проблематика її наукових зацікавлень значно ширша: історія державотворчих процесів в Україні, національно-визвольні змагання українського народу в 1918-1919 роках, історія Карпатської України 1938-1939 років, українська політична еліта в ХХ столітті, освіта і культура Закарпаття, розвиток української історичної науки на рубежі ХІХ-ХХ ст., історія Ужгородського національного університету, джерелознавство та іконографія. Ірина-Люба Горват – автор і співавтор численних праць про видатних діячів української історії та культури. Її перу належать ґрунтовні нариси про видатних закарпатських істориків Іллю Шульгу, Томаша Сопка, Василя Маркуша, Івана Гранчака, Григорія Павленка, Володимира Задорожного, Михайла Тиводара, Дмитра Данилюка, більшість із них були її вчи-

телями під час навчання на історичному факультеті Ужгородського університету. Вона завжди з теплотою згадує своїх наставників, бере участь у наукових конференціях, присвячених вшануванню їх пам'яті.

Наукові заслуги д-ра Ірини-Люби Горват теж належним чином оцінені. Вона – почесний доктор Ужгородського національного університету (Honoris causa). 19 жовтня 2018 року на урочистому засіданні Вченої ради Ужгородського національного університету ректор Володимир Смоланка виголосив подяку Ірині-Любі Горват за особисті досягнення в галузі освіти та науки, за вагомий внесок у розвиток міжнародного співробітництва між Україною і Румунією. Вітаючи пані Ірину-Любу зі славним ювілеєм, хочемо побажати їй здоров'я, щастя і сповнення мрій. Нехай Ваше життя буде осяяне добром, повагою та любов'ю з боку друзів, теплом, достатком і затишком у домі! Нехай кожне починання успішно втілюється, а людська повага та визнання крокують поруч із Вами! Хай доля щедро обдаровує всілякими земними благами, а друзі та ділові партнери ніколи не розчаровують!

Маловідомі в Румунії сторінки української фольклористики

(Продовження з 11 с.)

Даний варіант часто наявний у займенниках:
Уженився старий, взяв в'їн молоду...

xxx

Тече кровця поточками,
А в т'їй кровци вояк лежить;

.....

Ой у мой'їм городочьку
Копиць, мамко, густо;

.....

Прийшов ов'їн додомоньку...

Фонологічний варіант /j/ наявний в іменниках:
(Довбуш) На ніженьку налігає,/ /
На топ'їр ся п'їдпирає...
Вернувся я додому, у дв'їр...

.....

Чи всі твої в'їці?

Цей варіант наявний також в дієсловах:
Ни ст'їй, дівко, за порогом...

.....

Будеш плакаты, як п'їду я в...

.....

Об'їйшов я усю...

....

Та пр'їшов сім горсаг'ї;

.....

Док я скуплю та й упув'їю (дитину).

Фонологічний варіант /j/ наявний у іменниках, власних назвах міст: «Понад Рах'їв я ходила».

Варіант /j/ наявний у віршовій версифікаційній «оркестрації»:

Чорні в тебе в'їчька,

Ци будиш ми....

Коли тече н'їчька?

Невідомою остається причина ненаявності звука/літери /j/ в моїх записах та в записах Лібера та Хланти. Я не літературизував записи, не відомо, як поступали Іван Лібер та Іван Хланта. У записах Івана Ковача цей варіант наявний завдяки, можливо, тому фактові, що інформатори вважали Ковача своїм і співали йому своєю мовою.

У записах Івана Ковача помірно наявні фонетично-фонологічні явища у функціонуванні приголосних. Наведу лише найпримітніше явище регресивної асиміляції дзвінких приголосних глухими:

Я би зробив швИтко,(<дк)

Бо з мого дв'їр'їчка

На твоє ни вИтко.(<дк).

(Далі буде)

Марія НЕНЕШТЯН

ЛІТЕРАТУРА СЬОГОДЕННЯ. КОРОТКА УКРАЇНЬСЬКА ПРОЗА РУМУНІЇ

З третього по шосте серпня 2023 р., в місті Клуж-Напока, відбувся восьмий випуск Фестивалю Антолд (UNTOLD). Багатотисячна публіка морем оплесків нагородила всіх 250 виконавців, які там виступили за ці чотири дні й ночі. Треба визнати, що не все пройшло без «гострої критики», але треба й відмітити, що попри всі «за» і «проти» на адресу цього фестивалю, велике число присутніх (аж 150 000) є ще одним свідченням того, що мистецтво житиме вічно «на зло» всім тим «тероретикам-ясновидцям», які на порозі 21 століття так приязно «проорокували» смерть мистецтву. Все ж таки, у дечому вони не помилились і правильно назвали кілька тенденцій, які матимуть сильний вплив на розвиток суспільства у 21 столітті. По-перше, вони правильно запримітили, що наближаючись до входу в третє тисячоліття, цінні орієнтири в суспільстві поплутались. «Високе» і «низьке» стало взаємозамінним. По-друге, на початку 21 століття активно стала поширюватись «масова культура», яка протистоїть «елітарній культурі» й за допомогою якої людині, на яку звалилось море інформації, нав'язуються певні стереотипи. І ще одне: входячи у 21 століття, наука і технологія почали розвиватись із «шаленою швидкістю». Всі погодились з тим, що у 21 столітті «все кудись поспішає на космічній швидкості» і що суспільство вже не може уявити своє життя без смартфонів, новомодних гаджетів, WI-FI, месенджерів і соцмереж, а це все забирає багато часу і негативно впливає на психіку суспільства. Ще у 70-их роках минулого століття американський письменник і публіцист Олвін Тофлер у своїй книзі *Шок майбутнього* схарактеризував це «зіткнення» людини з майбутнім і вперше заговорив про безповоротність психологічних наслідків впливу науково-психологічного прогресу в суспільстві. Він здійснив глибокий аналіз впливу гіперурбанізації на людські відносини в «суперіндустріальній» ері та представив людству слідувачі висновки: тривалість відносин між людьми все коротшає і коротшає, гіперурбанізація приводить до відчуження, розвиток науки і технології негативно впливають на здоров'я суспільства і довели до появи соціальних захворювань, викликаних надмірною індустріалізацією і стресом, якому піддається людська біосистема, коли вона стикається зі змінами, настільки швидкими, що вони перевищують її здатність адаптування. Суспільство втомилось і запитує себе: куди втекти? На це запитання повинна відповісти наука, але вона не в стані відповісти, хоча здійснила такий широчезний крок «вперед». У цій ситуації відповідь утомленій людині дає мистецтво, а

головно література. Сьогодні вона потрібна як ніколи. Але й тут шкодить «космічна швидкість» третього тисячоліття. Цей «шалений марфон» майже не залишає людині часу, щоб дещо почитати. Усі світові статистики б'ють на сполох, що у 21 столітті мало читається, що читання вже «не в моді», а для «покоління Z», а це молоді люди, які народились після 2000 року (на Заході до цієї групи відносять тих, хто народився в проміжку 1996-2010 рр.), великі романи це вже «музейні реліквії». Їх вважають застарілими книгами, які зовсім не відповідають вимогам сьогодення. Молоде покоління шукає літературу нон-фікшин, з актуальною тематикою, яка відповідає умовам моменту, а вищезгаданий фестиваль є доказом того, що поряд з «елітарною культурою» співіснує і «субкультура», яка відрізняється від загальноприйнятої поведінки. Гострі критики цього фестивалю забули, що час не стоїть на місці. Міняється все – міста, села, духовний стан людей і навіть природа. І в яку сторону це все рухається, нам допомагає зрозуміти література, а головно документальна література, яка ґрунтується на реальних фактах. Попри документальну літературу ще читаються твори зі сфери психології, нейронауки, психології стосунків, цікаві біографії. Молоде покоління шукає твори, в яких відзеркалюється їхнє сучасне життя, їхні переживання, пристрасті й радість, шукають твори, в яких описані методи, що допомагають обрати життєвий шлях і заявити про себе. Сучасний літературний процес характеризується зникненням колишніх канонізованих тем. Увага концентрується на повсякденності, на переживаннях людської душі, змушеної виживати в ситуації невдачі та швидких змінах у суспільстві. Література повинна відповідати вимогам часу. Вона повинна подавати насичений інформацією сюжет, і нову захоплюючу форму. Час «грубесних шедеврів» минув. Ласкаво просимо в постіндустріальне суспільство, в еру де все спішить! П'ять шість сторінок читач ще прочитає. Але не більше! Зацікавить – прочитає до кінця. Спіткнеться об довгий або нудний опис – і все! Річ у тім, що наш час вимагає «нової літератури», і це прекрасно зрозумів Михайло Михайлюк, автор збірки «Криниця під каменем», надрукованої видавництвом RCR Editorial у 2008 році, і подарував читачам чудово оформлену збірку короткої прози, саме те, що вимагає сьогодення.

Михайло Михайлюк є автором поетичних збірок «Інтермеццо» і «Дзвонар». Пізніше, віддаючи данину моменту, написав два досить інтересні романи «Не вір крику нічного птаха» та «Міст без поруччя». Потім появилась збірка короткої прози «Біле-пребіле поле» і знаменита книга літературних есе «Слово про побратимів». Також Михайло Михайлюк є автором поезій для дітей.

(Продовження на 16 с.)

ЛІТЕРАТУРА СЬОГОДЕННЯ. КОРОТКА УКРАЇНЬСЬКА ПРОЗА РУМУНІЇ

(Продовження з 15 с.)

Відчувши добу «шаленої швидкості», знову вернувся до короткої прози – 36 «Буковинських трафунків» (у збірці «Криниця під каменем»), які глибоко закарбувались «... в пам'яті, не забудуться ніколи (стор. 6). (...) Це в основному спогади основані на тих *трафунках*, які український читач з Румунії зустрів (хоч і не всі) на сторінках журналу *Наш голос*» (стор. 5). Автор зібрав ці трафунки, і збірка вийшла досить цікавою і тим, що в ній пересікаються два протилежні напрями: мистецький нарис і сюжет оповідання. А це вже не так легко здійснити. Але для Михайла Михайлюка, здійснити такий «симбіоз» було зовсім нетрудно. Він же журналіст з вагомим стажем. А хто, як не журналісти, першими відчувають, в яку сторону рухається світ, або що просить сьогодення. Він добре розуміє, що письменника обмежує доба в якій живе. Читачі шукають коротку прозу? От вам коротка проза. Читайте на здоров'я! Автор дарує сучасному читачеві маленькі історії з сильно глибоким сенсом, що «виражають дух (часто трагічний дух) сучасної людини», як це колись сказав український письменник Олесь Гончар. Але коротка проза не пишеться легко. Пишучи коротку прозу, автор змушений після кожного заголовка починати все «з нуля». Автор повинен вводити нову інтригу, знову і знову зацікавити читача чимось незвичайним. Часто коротке оповідання має єдиний часовий простір і ясну ціль. Герої не змінюються. На зміни в них бракує часу. Щоб написати якісний короткий прозовий твір, треба знайти цікавий сюжет і «одягти» його в цікаву форму. Помилка, яка часто плутає плани автора короткої прози – це розвиток сюжету в хронологічному порядку. Щоб захопити читача треба «кинути наживу! Про те, що слідує бути сказаним. Не треба відкривати все, а лише заінтригувати читача. Треба детально продумати сюжет, уточнити чого хочуть герої, яка їхня мета. Потім майстерно ввести кілька деталей, а в кінці здійснити швидко блискавичну розв'язку. З цим Михайло Михайлюк розібрався «на відмінно» і написав свої короткі тексти з сильним емоційним впливом на читача. Наприклад перший «трафунок», яким відкривається збірка, «Позичений кіт» самою назвою інтригує читача. Назва – те що треба. Привертає увагу читача до чогось незвичного: позичення кота. Сюжет дивакуватий, але цікавий і захоплює читача. Оповідач передає події в їх прямому, майже сценічному розвитку. Таким чином твір набирає форму художнього репортажу (події розвиваються «перед очима читача»). У цій ситуації автору допомагає журналістика. Головним стилістичним елементом обирає пряму мову, яка робить сюжет динамічним. Діалоги розвиваються «живою мовою», що сьогодні дуже актуально. У діях персонажів, а та-

кож у діалогах відчувається тепла, добра іронія: «Вуйна Линця, спершись грудьми на хвіртку, зорить за вулицею. Іноді прикладає долоню острішком до очей і пантрує за завулком, що весь у вербах в кінці цвинтаря, звідки мала б показатися Марічка, яка їй конче потрібна» (стор. 11). Це звичайна картина з недавнього минулого наших сіл. Колись майже біля кожної хати можна було зустріти когось. Хто докладно розкаже «все і про всіх». Колись люди спілкувались. Тепер інші часи, в ері інтернет-спілкування люди віддалились одне від одного, замкнулись у своїх оселях. Феномен відчуження заповнив і наші села. Ця чудова картина не такого далекого минулого майстерно зображена. Читач бачить все: картини перебігають одна за одною, мов «кадри кінострічки». Все розгортається «на очах» читача. Автор говорить про своїх героїв з великою любов'ю. А розв'язка твору справді цікава і незвичайна. Вуйна Линця бачить уві сні позиченого кота, який «...виріс мов на дріжджах, – до кінця тижня виглядав не котом, а баранчиком, навіть телятком... (...) Тоді Марічка почне гвалтувати на ціле село, що стара Линця відьма, бо з чорного кота виховала чорного дідька, в якого замість вух – роги, а замість хвостика в реп'яхах – закарлючене хвостище нечистого» (стор. 18). Текст коротенький (всього вісім сторінок середнього формату). Хід дії досить стрімкий. Приємно вражає хроматика, вільний невимушений стиль і сила опису. Оповідач майже нічого не пояснює. Дає повну свободу дії героям. Вражає вишуканість поезики, художня майстерність автора. Є і психологічна характеристика героїв, є короткі портрети і навіть символи. Наприклад назва збірки – «Криниця під каменем» – містить слово-символ «криниця». Цей символ можна знайти у всіх культурах світу. «Криниця» – це символ життя, безсмертя, вічного життя завдяки воді, яка вічно відновлюється. Її викопували на видному місці, на полі, або на огороженому дворі, немов центр земного раю. «Криниця» ще є символом оновлення, очищення і пізнання. У німецькій традиції існує «криниця» глибокого пізнання, її називають «криницею Міміра». Вода цієї криниці настільки рідкісна, що сам бог Одін, щоб напиться цієї води, віддав одне своє око. У румунській народній творчості сказано, що людина, яка викопав криницю спасе свою душу від усіх земних гріхів, а в народних казках криниця є дорогою в «інший світ». Той, хто викопав криницю, залишається в добрій пам'яті людей, які проходять і беруть цю воду, щоб втамувати спрагу. Криниця – це життя. От чому новороджену дитину купують саме водою з криниці. Нею обмивають і померлого від всіх земних гріхів. От чому «...у бувшого браумайстра все ж таки є болячка, яка гризе йому серце: не має на обійсті криниці», і він повинен носити

воду від сусіда Мандюка. Але в його обійсті є криниця, викопана і змурована ще дідом Георгієм Бойчуком. При смерті він заповів сину Георгію полагодити криницю і мати свою воду.

Георгій часто будує «плани», за якими буде відкривати цю «криницю», але все залишається пустими словами. Тут найбільше хвилюють письменника відтінки людських відносин. Сусід Мандюк, власник криниці, з якої Георгій бере воду, має злі очі і страшенно не любить, щоб сусіди черпали воду з його криниці. В останні десятиліття, в наших селах це явище розширилось. Текст є прямим натяком про зміну відносин між людьми, які відбулись за останні десятиліття і які поглиблюються щоденно. Цю збірку, яка охоплює 36 трафунків можна вважати й історією рідного краю. Про документальність цих коротких текстів свідчить і наявність у них імен реальних людей, жителів місцевості: Георгій Бойчук – дідусь автора по матері, Ілько – майстер, батько оповідача, якому автор присвятив два вірші (перше і друге «Інтермецо»), а третє вилилось у цілу поему «Дума про батька» (стор. 26). Тут і хитрий вуйко Іванчик, вуйнаткаля, парубок Тейко, пастух Черкез, дзвонар Андрій, лінійний потяг з Радівців у Гуцульський край, і туга за цим «втраченим раєм», що вилілась в прекрасний ліричний відступ: «Видиш ту гору, а на ній хату? То моя. Звідти мені півсвіта видно», – з гордістю заявив гуцул. А потім оповідач сумовито подумки додає: «Була та гора висока, крута і безліса, на її вершку, наче під самим небом, стояла хата вусатого гуцула. Я позаздрив йому, з сумом пригадавши, що з вікна моєї столичної квартири видно закіптюжені стандартні будинки, запилюжені клаптики пожовклої трави і зажурені хирляві дерева, словом те, що ми пишно називаємо «зеленою зоною». Я мимохідь зіщулився, бо знав – ніколи мені не жити на високій кичері Гуцульського краю, звідки видно півсвіта» (стор. 91).

Спогади навівають смутку. Але спогади і є тією рідкісною можливістю зрозуміти життя цілого покоління. Як уже було підкреслено вище, література є і цінним документом описаної в ній доби, хоча «спогади на жаль, п'яте колесо воза нашої літератури, бо завжди в авторів є, начебто, важливі справи, гоноровитіші жанри – поезія, роман, новела», – зауважує автор передмови до «Криниці під каменем» Іван Ковач¹, не менше відомий українським письменникам Румунії. І це факт! У наших бібліотеках «зі свічкою в руках серед білого дня» не знайдеш книг, які входять в категорію спогадів. У 2013 році вийшла книга «Спогади» Дениса Онищука, в якій автор розповідає про себе і про свій час. Михайло Михайлюк обрав іншу форму для своїх трафунків-спогадів. Він розказує про свій край прозовими мі-

ніатюрами, яким характерні такі риси: важливість сюжету (хай би яку малу історію, чи навіть ситуацію він відображав би) є основою створення емоційного факту, що діє на читача, орієнтація на онтологічно сутнісні питання попри буденність (або ж орієнтація «на потенційне», як це підкреслює у своїх роботах про коротку прозу (start story) Клер Хансон); присутність елементів усної традиції, динамічна нарація від першої особи в теперішньому часі та відповідні засоби мови, які наближають текст до усної розповіді, не просто розмови, а сконцентрованого у наративі досвіду, який, як сприймається як цінна мудрість. Головним героєм цих мініатюр є сам автор, який пише лаконічні тексти, присвячені темі подорожі в рідні краї (Буковина, околиці міста Серета), мета яких є зберегти враження від побаченого в подорожі і передати особисті хвилювання і досвід людей, з якими зустрічався під час цієї подорожі. Ця збірка дає сучасному читачеві повне враження про майстерність Михайла Михайлюка в області короткої прози як у тематичному плані, так і щодо високої техніки вдосконалення та збагачення його художньої палітри. Коротка проза досить складна. Це своєрідний жанр, який вимагає від автора строго дотримуватись законів, властивих цьому жанрові. Ці закони зовсім не прості: ощадно використовувати так звані «відкриті почуття», більше їх підказувати, аніж виявляти, даючи змогу читачеві вносити в читання свою частку творчого відкриття. Читач захоплюється читанням, розмірковує над прочитаним.

Коротка проза Михайла Михайлюка багата «діалогами», мова «барвіста» збагачена розмовною лексикою, прислів'ями, виразами, що вносять особливе стилістичне навантаження в тканину тексту, реаліями пов'язаними з життям гуцульського краю, і якщо у 21 столітті все кудись «спішить», ця збірка нагадає читачам, що настав час замислитись над питаннями сьогодення. Це жива книга. У цих «трафунках» кожний знайде те, що подарує йому безліч приємних моментів, головню в такі складні часи, коли по сусідству з нами ведеться страшна війна. Крізь всю книгу проходить сильна нитка-зв'язка – це любов до рідного краю. Кожний короткий текст цієї збірки, несе в собі історію, свій день, своє місце, і якщо у 21 столітті прогрес рухається шаленим темпом, суспільство мегазайняте, ці 36 «трафунків» читаються на одному диханні. Хіба це не диво? І, коли остання сторінка цієї збірки дочитана, не можна її закрити, щоб не згадати ще раз прекрасну і змістовну передмову («Серцем – душею пережите»), яка належить перу Івана Ковача, де поряд з аналізом збірки розглянуто коротко і творчий шлях Михайла Михайлюка, якому цілком справедливо дана висока оцінка.

¹ Іван Ковач «Серцем – душею пережите», передмова до збірки «Криниця під каменем» М. Михайлюка (стор. 5-6)

Іван РЕБОШАПКА

УКРАЇНІСТИКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ЗІ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (ХСІ)

Літературознавство.

35. Дослідницькі напрямки.

10. Українсько-румунські літературні зв'язки

(Продовження з № 350-351)

Українсько-румунські культурні й літературні зв'язки давнього періоду цікаво виявлені/сконкретизовані діяльністю правнука українського поета і драматурга XVII століття Івана Величковського – православним старцем, філософом-богословом, письменником, перекладачем, архимандритом молдовського Нямецького монастиря (Mănăstirea Neamțu), канонізованим Російською православною Церквою з нагоди святкування тисячоліття хрещення Київської Русі, а в наш час, після майже двох століть вшанування як святого – рішенням Помісного Собору Румунської православної Церкви 1988 року (15 листопада за юліанським стилем) преподобним святим українського походження Паїсієм Величковським (на могилі якого викарбувані слова «Зде починається блаженний отець нашъ иеросхимонахъ и архимандритъ старецъ Паисий, малоросианинъ», в Автобіографії якого, написаній слов'янською мовою, представлений як «Родимецъ Полтавский»), якого видатний сучасний румунський письменник, історик літератури, літературний критик, теолог-візантиніст, спеціаліст у слов'янських і давніх літературах, університетський професор, директор-фундатор Бухарестського видавництва «Roza Vânturilor» («Роза вітрів») Дан Замфіреску представляє як «першого українця, який залишив відбиток свого генія у світовій історії духу» („Întâiul ucrainean ce și-a imprimat pecetea geniului său pe istoria mondială a spiritului”)³⁹, – факт, що він був справжнім джерелом «Християнського відродження у столітті Вольтера та Енциклопедії», як уважає Флорін Думітреску у своїй докторській дисертації про Паїсію Величковського, прилюдно захищеній в Парижі. Крім Франції, Паїсію Величковський став відомим в Австрії⁴⁰, в Італії та в інших країнах. «Знатне місце посідає і значну роль відіграє Паїсію Величковський і в релігійній та культурній історії румунів», відзначає Дан Замфіреску („Un loc și un rol considerabil deține Paisie Velicicovski și în istoria religioasă și culturală a românilor”), в якій він посів визначне місце двома здобутками: 1) поширенням філософсько-релігійної концепції своїми вченнями про людину серед

монахів-старців. У своїх повчаннях Паїсію Величковський показував, що людина не повинна бути «поглинена пристрастями», а прагнути до вищих ідеалів, до Бога. Подолати всі земні спокуси людині допоможе «розумна молитва» (рум. відповідник: *rugămintea minții*), яку Величковський завжди високо цінував. «Розумна молитва» – це внутрішній зв'язок з Христом.

У своєму вченні, – відзначає викладач Львівського національного університету імені Івана Франка М. Пілош, у статті «Вчення Паїсію Величковського про людину. Концепція людини в філософії і релігії», – Паїсію Величковський звертає головну увагу на внутрішнє і духовне життя людини. Людина приділяє велику увагу тлінним речам, вона не повинна покладати надії на земні блага, свою силу й красу, а покладати свої надії тільки на Бога і не впадати у відчай. Свої сили вона повинна скеровувати на духовне та вічне, щоб спасти себе. Тому їй потрібно спішити із «п'ятьми гріха» до чистоти й безгрішності.

Поступовим пошуком вічних цінностей (викладених у своїх вченнях) Паїсію Величковський здобув шляхом збагачення через власний розвиток, в якому благодійну роль відіграли: рідна сім'я, його вдача та життєві обставини пройденого ним шляху. Народився 21 грудня 1722 року одинадцятим дитиною в сім'ї священника-настоятеля полтавського Успенського собору. При хрещенні його назвали Петром. Рано втратив батька. Коли сповнив сім років, мати віддала його до соборної школи. Виявляючи бажання присвятити все своє життя Богові, він відвідує скити, що довкола Києва. Направляється потім до Наддніпрянського Любецького монастиря, далі до монастиря Святого Миколи Медвидовського, в якому його перейменовано на монаха Платона. У Медвидовському монастирі він уперше довідується про релігійні відправи, проведені за порядком Афонської гори. Лагідний та спокійний, Платон читає Златоуста, Єфрема Сирсуса Доротея, намагається мовчки молитися, подалі від усіх. Нарешті, Платон прибуває до Києво-Могилянської Академії, де 1743 р. отець Міхаїл направляє його до молдов-

³⁹ Dan Zamfirescu, *O carte fundamentală a culturii europene*. – Editura „Roza Vânturilor”. – București, 1991, p. 3.

ського скиту в Пояна Мирулуй. У 1746 році 24-річним прибуває на Святу Афонську гору, оселяється в монастирі Пантократора, в якому перебуває чотири роки в пості й молитві. У 1750 році прибуває на Афон преподобний Василе з Пояна Мирулуй, зустрічає свого учня Платона і висвячує його на священника з ім'ям Паїсій. У 1763 році Паїсій Величковський з братією в числі 64 монахів (українців, росіян, болгар) покидає Афонську гору. У 1764 р. прибуває у Молдову, оселяється в монастирі Святого Духа біля Драгомірні, де приймає схизму. Живе потім у скиті в Пояна Мирулуй. З 1779 року і до кінця життя перебуває у Нямецькому монастирі (Târgu Neamț), з 1790 року – як архимандрит.

До власних оригінальних творів Паїсія Величковського належить його Автобіографія, написана в останні роки слов'янською мовою в Нямецькому монастирі, яка є фундаментальним джерелом розуміння паїсіанізму, одночасно ключовим документом душевних зв'язків автора з румунською реальністю. Мікрофільм рукопису 20-40 років тому Дан Хорія Мазілу одержав із Ленінградської державної центральної бібліотеки, її переклад на румунську мову могла б здійснити полоністка кафедри слов'янських мов, спеціалізована і в старослов'янській мові Єлена Лінца. Передбачався також переклад румунською мовою біографії Величковського, написаної слов'янською мовою Мітрофаном, яка знаходиться в Нямецькому монастирі й мала б комплектувати видання паїсіанської творчості.

Данові Замфіреску припало завдання приготувати до друку біографії Паїсія Величковського, складені Віталієм Монахом (Vitalie Monahul), Ісааком Даскалулом (Isaac Dacalul) і Григорієм Даскалул (Grigore Dascălul). У „Revista Fundației Drăgan” («Журнал фундації імені Драгана», ч. 3-4, 1987 р.) Дану Замфіреску вдалося надрукувати тільки біографію Величковського, написану Ісааком Даскалул.

Автобіографія та інші твори Величковського послужили джерелом постановки іноземних праць, наприклад, італійських отців Dario Raccanello (Moise) і Italo Citterio (Elie) спільноти Fratelli Contemplativi di Gesù із місцевості Capriata d'Orba, що біля Александрії, недалеко від Мілано, праця англійською мовою,

що появилася 1976 р. в Каліфорнії⁴⁰, праця німецького професора Ернеста Суттнера (Ernst Chr. Suttner) з університету у Вюрцбурзі (Wurzburg)⁴¹ та українська монографія про Паїсія Величковського, надрукована 1975 р. в канадському місті Вінніпег (Winnipeg).

Не менш значною, а, може, найзначнішою працею Паїсія Величковського є його переклад із грецької мови на слов'янську знаменитої «Філокалії/Добротолюбія», що охоплює добірку творів древніх отців Церкви. Переклад «Добротолюбія» був надрукований у Москві приблизно два століття тому. Дан Замфіреску вважає цей твір/переклад «Слов'янськомовною Біблією православного аскетизму» („Biblia ascetismului ortodox de limbă slavă”). Завдяки особливій цінності «Добротолюбія» Паїсія Величковського Дан Замфіреску перевидав його повністю 1990 р. в серії «Монументів світової культури» у своєму бухарестському видавництві „Roza vânturilor”⁴², а поряд з ним і брошуру на українській, румунській та англійській мовах⁴³, в якій детально аналізує зміст і значення «Добротолюбія» у східноєвропейському православ'ї.

Паїсій Величковський

З нагоди підписання в Бухаресті Базового договору між Румунією та Україною, пригадую як перекладач виступів на офіційних церемоніях, згідно із бажанням української делегації, відбулася зустріч із студентами і викладачами факультету слов'янських мов Бухарестського університету, на якій українській делегації було вручено як цінний подарунок сучасне румунське перевидання «Добротолюбія» Паїсія Величковського. Зовсім не відомо мені, куди воно попало в Україні та чи хто-небудь відізвався про цей промовистий момент сучасних румунсько-українських культурних зв'язків.

Проголошені Паїсієм Величковським вчення, їх введення у практику ченцями, практична його «стратегія», його ж самого зразкова діяльність здобули назву *паїсіанізм* (по-рум. *paisianism*).

В українському літературознавстві, відзначає Дан Замфіреску, Паїсій Величковський мало згадується, а львів'янин М. Пігош 2022 року оприлюднює той же недоробок: «...творча спадщина (Величковського) ще мало вивчена в Україні».

(Продовження на 20 с.)

⁴⁰ Saint Herman of Alaska Brotherhood, *Blessed Paisius Velichkovsky*. – California, 1976.

⁴¹ Ernst Chr. Sutter, *Kloster Neam'ts als Vermittler vizantinischer Litteratur am der Wende vom 18 zumk 19 zahrehunderts*. // «Osterchischen studien», 4/1974.

⁴² Monuments de la culture mondiale: *ДОБРОТОЛЮБІЄ. La philocalie slavonne de Paissy Velitchkovsky*. Reproduction anastatique intégrale de L'édition princeps Moscou, 1793. Soignée et présentée par Dan Zamfirescu, docteur és literes. – Editions «Roza Vînturilor». – Bucarest, 1990.

⁴³ Dan Zamfirescu, *Фундаментальна книга європейської культури / O carte fundamentală a culturii europene / A fundamental Book of the European Culture*. – Editura «Roza vînturilor». – București, 1991.

Літературно-культурний календар „Нашого голосу”

ЖОВТЕНЬ

1 жовтня

• 83 роки від дня народження Михайла Михайлюка (1940) – українського письменника, літературного критика, журналіста, головного редактора газети «Український вісник».

10 жовтня

• 13 років від дня смерті Йоана Ковача (1940-2010) – румунського письменника, перекладача

(з української на румунську мову), редактора газети „Curierul ucrainean”.

25 жовтня

• 79 років від дня народження Миколи Крамара (1944-1918), фольклориста, диригента та викладача музики.

УКРАЇНІСТИКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ЗІ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (ХСІ)

(Продовження з 19 с.)

Зовсім по-іншому стоять справи в Румунії. Термін *паїсіанізм* вперше вжив 1902 р. Ніколае Йорґа у студії про рукописи монастиря Черніка Цит. праця). У назві книжки термін *паїсіанізм* появляється у праці про Паїсія Величковського священника Іларіона В. Фея «*Paisie și painianismul*» («Паїсії і паїсіанізм, – 1940»)⁴⁴. У першому розділі «*Se este paisianismul?*» («Що таке паїсіанізм?») автор подає визначення терміна/явища: «Під паїсіанізмом розуміємо чернецьке відродження і культурний рух, зароджені у Києво-Могилянській Академії, ініційовані на Афонській горі й довершені у Молдові XVIII століття монахом Паїсієм Величковським» („Înțelegem prin paisianism renașterea monahală și mișcarea culturală încolțită în Academia Movileană de la Chiev, inițiată la Muntele Athos și desăvârșită în Moldova veacului al 18-lea de călugărul Paisie Velicicovski”). Нямецький монастир, відзначає Ніколае Йорґа у своїй «Історії Румунської Цекви і релігійного життя румунів» «став центром православної духовності, звідки, оновленою тут, вона сягала Афону та найвіддаленіших сторін Росії». У свою чергу, в наш час Дан Замфіреску вважає Нямецький монастир «Великою Лаврою румунської ортодоксальності» («Marea Lavră a Ortodoxiei Românești»), де Паїсій Величковський у румунському чернецтві породив справжню епоху, уподібнювану румунськими біографами із золотими епохами православного чернецтва. Благодійні впливи румунської Лаври стали відчутними у діяльності монасти-

рів Румунських Країн і Трансильванії, а то і в інших країнах, зокрема в Росії.

У Румунії *паїсіанізм* вважається національним здобутком, як це доказує Дан Замфіреску своєю працею «*Paisianismul. Un moment românesc în istoria spiritualității europene*» («Паїсіанізм – румунський момент в історії європейської духовності»)⁴⁵, здійсненою до Першого вселенського міжнародного конгресу «Паїсії Величковський і духовний дух, його духовна спадщина», який відбувся 20-23 вересня 1995 р. в місті Маґнано (Італія). Окрім статті Дана Замфіреску «*Biruința unei idei*» («Торжество одної ідеї»), дана праця вміщає ряд статей архимандрита монастиря Бістріца Нямецького повіту Чіпріана Захарії, які увиразнюють грані румунського паїсіазму: «*Paisianismul și slujirea ecumenică a Bisericii Ortodoxe Române*» («Паїсіанізм і вселенське служіння Румунської православної Церкви»), «*Biserica Ortodoxă Română și traducerile patristice și filocalice în limbile moderne*» («Румунська православна Церква і патристичні та філокальні переклади модерними мовами»), «*Contribuția românească la sinteza paisiană. Paisianismul și spiritualitatea cernicană*» («Румунський вклад у паїсіанський синтез. Паїсіанізм і черніканська духовність»).

Видана Даном Замфіреску праця до першого Міжнародного вселенського конгресу надто багата бібліографічними даними та сугестіями нових тематичних розробок явища паїсіанізму.

(Далі буде)

⁴⁴ Pr. Ilarion V. Felea, *Paisie și paisianismul*. – Cluj, 1940.

⁴⁵ *Paisianismul. Un moment românesc în istoria spiritualității europene*. Volum alcătuit în înapinirea primului Congres Ecumenic Internațional «Paisie Velicicovski și mișcarea/moneștirea sa spirituală». Italia, Maguano, 20-23 septembrie 1995. Cu binecuvîntarea înalt prea sfințului Dr. aniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei. De dr. Dan Zamfirescu. Editura «Roza Vânturilor» – București, 1996.

Алла АНТОФІЙЧУК

РОБОТА З РІЗНОЖАНРОВИМИ ТЕКСТАМИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

На сучасному етапі розвитку лінгводидактики пріоритетним визначено функційний аспект вивчення мовних явищ, яким передбачено аналіз різнорівневих мовних одиниць не ізольовано, а в текстовому плетінні – як в усній реалізації, так і в писемній формі вияву. А отже, домінуючий текстоцентричний підхід у навчанні мови якнайширше розкриває можливості всебічного опанування учнями усіх мовних рівнів – від фонетичного до синтаксичного.

Робота з текстами різних типів, стилів і жанрів на уроках української мови уможливорює розуміння школярами різних функцій мови, осмислення законів її розвитку, сприяє досягненню очікуваних результатів навчання.

Традиційними для мовного аналізу при вивченні тих чи тих тем є тексти художнього стилю – зразки творів різних жанрів класиків української літератури й сучасних авторів. Залучаючи художні тексти до мовного аналізу при вивченні конкретних тем, учитель повинен сприяти розкриттю творчого потенціалу учнів, розвитку їхніх аналітичних здібностей. До прикладу, можна використати для лінгвістичного аналізу уривок з оповідання Лесі Українки «Пізно».

Дзигар ударив раз і замовк... Сумно одбився сей гук в серці жінки, що сиділа за столом над розкритою книжкою. Вона вже давно сидить над книжкою, але не читає, погляд її дивиться в просторинь. На змарнілому обличчі смуток і покірне жадання, чорне убрання і гладко причесане волосся, чорне, з чималою сивиною, надають жінці чернечий вигляд. Коли б хто порівняв її тепер з портретом, що висить тут же в салоні на стіні, то навряд чи здогадався б, що ота пишна красуня в бальовій сукні з буйними кучерями над мармуровим чолом, з погордливим усміхом на коралових устах і ся пов'яла, зжурена жінка – одна і та сама особа.

Учитель пропонує проаналізувати цей художній фрагмент за мовними рівнями:

➤ **Лексичний рівень** аналізу передбачає виокремлення в тексті однозначних і багатозначних слів, лексем, вжитих у переносному значенні, синонімів, антонімів, паронімів, діалектної та застарілої лексики, встановлення їх стилістичної функції. Доцільною буде робота зі словниками: встановлення за тлумачним словником значень невідомих слів. Можна запропонувати учням дібрати

літературні відповідники до діалектизмів.

➤ Щодо **морфологічного рівня** аналізу, то можна запропонувати такі завдання: 1) вписати з тексту іменники, визначити їх відміни; 2) вписати дієслова та дієслівні форми, пояснити їх значення; 3) вписати прикметники, розподіливши їх за розрядами; 4) вписати займенники, визначити їх розряди; 5) виокремити в тексті прислівники, визначити їх розряди; 6) вписати у три колонки службові частини мови: прийменники, сполучники, частки; охарактеризувати їх.

➤ **Синтаксичний і пунктуаційний рівні** аналізу: 1) розподілити речення на прості і складні, повні і неповні; 2) визначити типи складних конструкцій, вжитих у художньому фрагменті; 3) визначити засоби ускладнення синтаксичних структур; 4) пояснити вживання трьох крапок у першому реченні й тире – в останньому; 5) встановити стилістичну функцію вживання незакінченого речення.

Можна запропонувати учням спробувати продовжити, дописати текст, поміркувати: що трапилось у житті героїні художнього фрагмента, чому так змінилася її зовнішність, які події призвели до цього. А потім порівняти міркування школярів з оригінальним текстом Лесі Українки. При виконанні творчого завдання учні повинні дотримуватися стилю оригіналу, намагатися використовувати відповідні засоби художнього забарвлення (епітети, метафори, порівняння), зберігати стилістику синтаксичного оформлення тощо. Як показує досвід, такі творчі завдання викликають неабияке зацікавлення в учнів, розвивають уяву, образне мислення, здатність до аналізу художніх творів.

При використанні художніх текстів як фактажу дослідження важливо враховувати вік школярів. Так, до прикладу, для учнів молодших класів легкими, цікавими для сприйняття будуть незаслужено забуті методистами, однак досить ефективні під час навчання тексти казок, що якнайкраще активізують уяву та креативність школярів, слугують взірцем зв'язної оповіді й зразком літературної мови. Залучення казкових оповідей до роботи на уроках української мови – один із засобів реалізації виховних ракурсів структури сучасного освітнього процесу.

(Продовження на 22 с.)

РОБОТА З РІЗНОЖАНРОВИМИ ТЕКСТАМИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Продовження з 21 с.)

Поряд з текстами народних казок маємо сьогодні широкий вибір зразків літературної казки. Пропонуємо як приклад фрагмент з твору цього жанру «Писанка» сучасної казкарки-буковинки Зірки Ментатюк.

– Кудкудак! Кудкудак! Знесла яйце, як кулак! – закудкудакала курка на весь двір. – Та гарне ж: схоже на білий світ. Бо в світі сонце, а в яйці золотий жовток. Кудкудак!

Під хатою на стільчику грілась проти сонечка бабуня Марія.

– Яйце? Та кругле, біленьке! Візьму його на писанку.

І вона поклала яйце в решето до таких же, як воно, білих та кругленьких.

Тоді розтопила ярого воску:

– Ходи-но, Івасику, писанки писати!

Взяла бабуня писачок. Р-раз! – і лягла на яйце гаряча лінія. Два! – і розкреслилось яйце навхрест.

– Бабуню, чуєш, бабуню! – запитав Івасик. – Що це за квіточка у тебе намалювалася?

– То, Івасику, не квіточка. То знак сонечка золотого.

– Бабуню, чуєш, бабуню! – знов Івасик. – А що то за цяточка-крапочка навхрест між промінням?

– Не цяточка, Івасику. То чарівні знаки дощу.

Розписала бабуня писанку, в фарбі пофарбувала, – і стала писанка доладна, барвиста!

Настав Великдень. Покликала бабуня Марія Петрика, Івасика, Оксанку, Василю – всіх своїх онучат.

– Натє, онучата, по писанці. Гайда викочуватись!

Цей невеличкий фрагмент казки є благодатним навчальним матеріалом: при вивченні запланованої теми учитель має можливість повторити зі школярами раніше вивчене. Це може бути:

- **фонетичний** матеріал (позначення звуків на письмі: **яйце, дощик, своїх, проміння, Марія**; чергування звуків: **Івасик – Йвасик, онучата – внучата, всі – усі**);
- **орфографічний** (правопис власних назв: **Великдень**; правопис префіксів: **розписала**; правопис ненаголошених **е, и**: **решето**; подовження приголосних: **промінням**);
- **граматичний** (групи слів за частиномовною приналежністю, зокрема прислівники (**навхрест**), діє-

прикметники (**намальована**), прийменники (**проти сонечка**), вигуки (**кудкудак**), вживання форм кличного відмінка іменників: **бабуню, Івасику**; типи речень за емоційним забарвленням (окличні/неокличні) та за комунікативною настановою (розповідні, питальні, спонукальні), пунктуаційне оформлення діалогу тощо).

Під час аналізу учитель може запропонувати учням пригадати позначення кудкудакання в румунській мові, принагідно порівняти вимову й написання інших звуконаслідувальних слів і назв тварин, з якими ці слова співвіднесені.

Якщо художні тексти, фрагменти зразків усної народної творчості актуальні й доречні для різнопланового мовного аналізу в різних вікових групах школярів, то тексти наукового, публіцистичного, конфесійного, епістолярного, офіційно-ділового стилів будуть доречними для учнів-старшокласників.

При роботі з епістолярними текстами учителям варто акцентувати на структурі й візуальному оформленні традиційного листа. Це особливо важливо для покоління, що підостає, оскільки реалії сьогодення зумовлюють зміну способів комунікації. Сучасний епістолярний стиль спілкування – це переважно комунікація в соціальних мережах. Мовне оформлення такого спілкування спрощене, мінімізоване у добір мовних засобів, комуніканти послугуються здебільшого графічними символами, формулами-заготовками, скороченнями.

Пропонуємо для аналізу фрагмент листа Сильвестра Яричевського до Осипа Маковея:

Високоповажний пане товаришу!

Най Вам Господь пішле прекрасну жінку (з тисячами левів натурально!) і ще кращі діти за те, що вже таки раз прислали мені свою фотографію. Хоть куди молодець! В щасливій хвилі знято: лагідність, поважна лагідність на лиці, без тої сердитості, в яку себе часом прибираєте... Спасибіг!

Працюючи із запропонованим епістолярним текстом, доцільно здійснити лексичний його аналіз: згрупувати лексеми за значенням, сферою вживання, за емоційним забарвленням. Варто простежити використання автором листа традиційних українських етикетних формул, окреслити функції синтаксичних побудов – вставних і вставлених конструкцій, незакінчених речень, окличних структур тощо.

Для старших учнів доречно залучати до аналізу зразки текстів публіцистичного стилю. Це можуть

бути фрагменти публіцистики Івана Нечуя-Левицького, Пантелеймона Куліша, Івана Багряного, В'ячеслава Чорновола, Ліни Костенко та ін. Під час роботи з цими текстами можна запропонувати учням низку завдань: аналізуючи мовні засоби, довести, що запропонований текст належить до публіцистичного стилю; охарактеризувати мовні засоби, що характерні цьому стилю мовлення; трансформувати фрагмент тексту публіцистичного стилю в художній чи розмовний.

Робота з текстами різних стилів і мовленнєвих жанрів потребує ретельного всебічного лінгвістичного аналізу. З огляду на це доцільно використовувати проєктні технології навчання, поглиблено досліджувати особ-

ливості структури й призначення різножанрових текстів на факультативних заняттях і в гуртковій роботі.

Для здійснення учнівських науково-дослідницьких проєктів пропонуємо такі теми: «Засоби вираження звертання у текстах народних казок», «Невербальні засоби спілкування в художньому мовленні», «Фразеологізми на позначення зовнішності людини в художніх текстах», «Функційний діапазон односкладних речень в епістолярному стилі», «Використання займенників у текстах листів і щоденників», «Функції заголовків публіцистичних текстів», «Синтаксичні засоби експресивності публіцистичного мовлення», «Особливості синтаксичної організації текстів наукового стилю».

Оксана ПАСТЕРНАК

Червоні черешні

Сину, літо на порозі,
 Ти воюєш, я в дорозі,
 А тварюка все не гине
 І плюндрує Україну.
 І черешні вже червоні,
 Наче справжні краплі крові
 І тепліше ніби ночі
 Й заливають сльози очі.
 Не пройшли кацапські чари.
 Виростають яничари,
 Щоб карати Україну,
 Що забула солов'їну!
 Й наплювати всій планеті,
 Що на нас летять ракети
 Руйнування фантастичні
 Бо ж ракети балістичні.
 Але ж так мені здається,
 Що тварюка захлинеться,
 Так напилася вже крові
 Та достатньо уже болю...
 Та не тільки горять хати,
 І сиріт вже забагато!
 Бий синочку, цю тварюку,
 Затопчи її в багнюку.
 Ти для мене, мій синочку,
 Мій синочку, Холодочку,
 В цьому світі найсильніший,
 Найсильніший, наймужніший!
 І воскресне Україна,
 І не стане на коліна,
 А ми вдома й на чужині,

Крикнем: СЛАВА УКРАЇНІ!
 З нами будуть знов і знов
 Гордість, помста і любов!

Абрикоси

Зріють абрикоси.
 Уже зріють абрикоси
 Розплетуть дівчата коси
 Довгі та пострижені,
 Ті, що були принижені
 І ті, що були згвалтовані
 Вони вже загартовані...
 У тої забрали брата,
 У тої спалили хату,
 У тої загибла родина,
 А у кого в землі маленька дитина...
 Дослухайтесь орки поради –
 Не бачити вже вам пощади,
 Бо помста уже беззупинна,
 До сьомого дійде коліна.
 Так буде, бо ви заслужили,
 Чому ж ви як люди не жили?
 А несли на світ з чорних дір
 Цей ваш – тьфу на вас! –
 руській мір?
 Ви ховаєте солдат,
 А у нас в землі лежать
 Малі діти, а убили їх рашисти,
 Ну і хто із нас фашисти?
 А в нас цвіте медова липа,
 Троянди, хміль і в полі маки
 Так знайте путінські собаки
 Із чим сюди до нас прийдете,

Від того неодмінно вмрете,
 Хоч в українців добра вдача,
 Таким, як ви, – і смерть собача.

Біженці

Сюди нас привело велике горе.
 Ми знаєм, люди гори й море
 Сховають нас, прикриють нас.
 У цей страшний кривавий час
 До сліз буває нам незручно,
 Бо жили ми благополучно,
 І тут весною, наче сніг,
 Нас принесло сюди усіх.
 І з нами ділять все, що є
 Ніхто не скаже все моє.
 Зустріли співчуття й турботу.
 Румуніє, ми на роботу
 стаєм з тобою,
 Бо стіну нам будувати не одну...
 Від московитів де «кумір»,
 Де прославляють Рускій мір.
 Від їх дурних пустих ідей
 Рятуюмо своїх дітей.
 У них є бог – хрустальний гроб,
 Це полчище п'яниць й нероб.
 Дожити б тільки, дай нам Боже,
 І світ увесь нам допоможе.
 Напишемо прості слова:
 Колись отам була москва.
 І вчитимуть садки і школи,
 Це не повториться ніколи.

Наталя Федькевич

Магістр міжнародного права, поетка, перекладачка.

Народилася 25 серпня 1992 в м. Києві. У 2009 закінчила школу. У школі була призером конкурсів «Діамантові зерня» та «Надія». У 2016 закінчила магістратуру Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі (нині це Торгово-економічний університет).

З 2016 по 2019 працювала в Міністерстві культури України у відділі Міжнародного співробітництва.

У 2014 видала власним коштом збірку поезій «Небесний берег». Після початку повномасштабної війни дарувала вірші за донат на ЗСУ та Тероборону.

Пропонуємо до уваги читачів «НГ» низку віршів **Наталі Федькевич** з ілюстраціями **Вероніки Вітвіцької**.

Нью-Йоркська історія з присмаком джазу

Стара оксамитова темна куліса
Захопленням дихає, ніби шалом...
О, так... Вона бачила достобіса!
Зізнає у коханні і зрад чимало.
Співачка із бару забула шалик.

Шовкова шкіра кокосом пахне...
Її акомпаніатор – карлик,
За ним пів Манхеттена дівок чахне.
Він був контрабанду із Аргентини
Притарабанив...
та пов'язали. Він грав у тюремників
на весіллі.
В Нью-Йорк з барабанщиком
вдвох тікали.
А тут ця пташка п'яноголоса,
Його побачивши, засміялась... І каже:
«Тинялись дворами досить!».
Отак воно якомось і зав'язалось.
А Лу, хлопець кольору кави й какао,
Цілує мундштук саксофона ніжно...
«Він грає, як бог.» «Ох, пані, я знаю...
Свята його музика! Вдача — грішна».
До того гурту прибитись легко,
Але життя з ним ділити тяжко.

Бурхливі двадцяті на те й буремні,
Із ніг збивають податки й пляшка...
В часи лихоліття завжди музиканти
Удар тримають — бродячі душі!
Священні, чуєте, їх таланти!..
І жарти добрі, хоча й колючі.
Монетку киньте — для вас дрібнота!
А їх врятує у хуртовину!..
І вірою в щастя постане скорбота,
Монетку надії їм в шляпу кину!

...Із Дерева падає листя.
Померти має воно,
щоб знов народилось вино
у жилах цього падолисту...
Із дерева падає листя.
Із дерева падає світ.
Доспілий, достигнувший плід
зриває Жінка-Бездня...
Невже це зі мною сьогодні?

Із дерева падає листя.
Хтось листом упав та ізсох.
Магічно, примарно і близько.
Так близько. З тобою. Бог.

Не пірнай у чужі блакитні,
У янголів музи свої.
Їх пасма хвилясті, мідні
Торкаються ледь землі...

Їх руки мов тіні квітів,
Їх долі немов дощі.
Від бажання немає ліків.
Хіба що ці...
Є кохання сильніші за розум,
Є любов відмінна від зла.
Це її найчистіші сльози —
Ось для фенікса купіль-зола.
Не пірнай у чужі, хоч ніжні.
Ця бездня не та, повір.
Не роби із янголів грішних.
Просто вір...

Джессіка БІЛЬЧИК

1 жовтня – Міжнародний день музики

«Музика – посередниця між життям розуму і життям почуттів. Музика – це одкровення більш високе, ніж мудрість і філософія», – сказав колись німецький композитор і піаніст Людвіг ван Бетховен. Безперечно, музика достойна стояти на такому п'єдесталі, адже це надзвичайне мистецтво! Музика – це сила, оберіг, вірний друг, який не кидає ні на хвилину і безцінний подарунок.

Жоден момент нашого життя, веселий чи сумний, не обходиться без музики. Чому? До речі, чому любимо і хочемо слухати музику? Тому що ми створені зі здатністю відчувати, любити і творити музику. Музика – це невід'ємна частина нашого життя, вона дуже сильно може впливати на нас, точніше на наш мозок, хоча ми цього не усвідомлюємо. Ось що говориться про це в журналі «Навички сприймати й рухатись» (англ.): «Музика має силу викликати сильні почуття та емоції за лічені хвилини. За допомогою одного лише такту чи акорду можна передати те... на що в книжці потрібно буде багато речень». Погодьтеся, кожен з нас відчув щонайменше раз в житті «море емоцій», почувши пісню з глибоким смыслом. Це чудо – музика, має здатність воскресити в нашій пам'яті давно забуті спогади, може пробудити в нашому внутрішньому світі бурхливі емоції, а ще має величезну силу надихати. Вона єднає людей, викликає сльози, заспокоює, топить лід замерзлих сердець, зміцнює віру і надію, без яких життя неможливе, і створює багато інших чудес. А як прекрасно, що у різноманітності жанрів ми можемо знайти саме той, який підходить нашій особистості, тобто можемо у музиці знайти самих себе. Той факт, що у кожного з нас свій улюблений музичний стиль, підкреслює унікальність і красу всіх нас. І ці риси відчуваються не лише між окремими особами, а й між народами.

Звернімо увагу на музичну спадщину українського народу. Про що в основному співають українці? У першу чергу про свободу. Головною темою українських пісень була завжди волелюбність, прагнення до кращого, незалежного життя. Українці ще багато співають про любов, родину, природу, свою державу, долю, вірність, зраду тощо. У середині ХХ століття зафіксовано понад 20 тисяч українських пісень з мелодіями і сотні тисяч – без. І не забуваймо, що наш народ знаходився під численними заборонами писати або говорити українською мовою. Але, незважаючи на це, народ продовжував творити та співати, тому що

саме так вони могли вилити той біль, який гнітив їхню душу і водночас зображувати реальну історію.

Як підказує сама назва категорії, у створенні народних пісень брав участь саме народ. Це доказує, що й у простого люду є серце, талант, почуття, емоції та переживання. Їм не потрібно було музичної освіти для того, щоб створювати шедеври, які вражають слухачів до наших днів. Зрозуміло ж, що творення пісень було потребою для нашого народу, і жодна заборона не була сильнішою від палаючих співучих сердець наших предків.

Неможливо оминати й музичні інструменти на яких грали співці нашого народу. Тут варто пригадати кобзу, бандуру і ліру.

Вважається, що кобза – це найстаріший інструмент азійського походження і потрапила вона на територію сучасної України у ХІІ столітті. Кобзарі були не просто музикантами та творцями, вони стали символом непереможності й нескореності. Ось як описав письменник Василь Шевчук кобзаря: «То був поет, співець народу, його історик і публіцист. Він не вигадував, не щебетав для втіхи, а думав, осмислював пережите та пройдене, творив для наступних поколінь, котрі виростуть та візьмуть шаблі в руки...». Зрозуміло ж, чому Тарас Шевченко назвав збірник своїх творів «Кобзар». Він не просто зростав на піснях та думках кобзарських, а подібно до кобзарів, він ще й виспівував історію, вічну боротьбу за свободу та незламність свого народу.

Бандура прийшла до нас у ХV столітті через Польщу. Вона відрізняється від кобзи тим, що має дуже багато струн, і музикант тримає її вертикально грифом вгору. У кобзи не більше 12 струн, а спосіб гри на ній схожий на гітару. Так само як і кобзарі, бандуристи співали думи, народні пісні та інші твори. Як бандуристи, так і кобзарі були часто сліпими мандрівними музикантами, яких супроводжував поводир.

Колісна ліра має європейське походження і потрапила до нас десь у ХVІ столітті. Можна сказати, що це механічний варіант скрипки, оскільки роль смичка виконує колесо. Ліра – досить простий інструмент, тому навчитися грати на лірі легше, ніж на бандурі. Лірники співали українські народні пісні, передусім жартівливі й сатиричні.

А що можна сказати про сучасну українську музику?

(Продовження на 27 с.)

Сидонія НИКОРОВИЧ

МАРІЯ

(Продовження з № 350-351)

Рознеслося по селі, вже всі явно говорили, що Катеринина Марія Олексова коханка. І яка з них гожа та хороша пара. Не одні дивилися на них зависним оком. Катерина була не мало горда за свою доньку: «Що файна, то файна. Таки Марії нема ніде пари».

Коли Катерина бачила щастя своєї дитини, стало їй легше зносити тягар своєї долі. Не жалувала ніколи для неї ні грошей, ні часу.

– Вбирайся, донько, абись була така файна, як сонечко, а ворогам – цур їм в очі.

Зближалась осінь.

Гей, гей, кільки то вона наробила в селі смутку. Поганої, слітної днини пішли хлопці до бранки. Пішов і Олексик. Не допомгло, що цілий тиждень тужив на сопілці. Пішли молодики, файні жваві хлопці, рівні та праві як один.

– Коли б не відобрали!.. – благала Бога Марійка. Катерина також трохи посумніла. Коли б не відобрали, бо ще розболиться Марія.

Надвечір загорнулася Марійка в сардак. Стала коло перелазу. Очі звернула на дорогу. Нема, та й нема. Вже холод прошибав її, а до хати не заходила.

– Марійко! Ходи, донько, вечеряти!

Вона пішла мовчки.

Та лиш покушає страви, та й задумається. Загавкав пес, хтось відчинив двері.

– Гей, Олексіку, синку, то ти? – кликнула радісно Катерина. Увійшов блідий, змучений. Чоботи аж до халяв заболочені, навіть вгорі на сардаку було болото. Сів під вікном коло Марії. Вона дивилася мовчки і хотіла вичитати з його лиця, чи добру звістку приніс їм.

– А що за вісточку ти нам приніс? Відобрали? – спитала нетерпеливо Катерина.

Олекса тяжко зітхнув.

– Відобрали!

– Відобрали? – вирвалося Марії терпко.

Олекса дивився в землю, щоби не згодитися, як йому невимовно тяжко було. Якийсь сум огорнув їх. Мовчали.

За час сіпнув Марійку за рукав і моргнув, щоби вийшла. Наперед вийшов він, а небавом вона, не оглядаючися на маму. Зайшли обоє до великої хати. Притулилися до себе.

– Марійко, ти будеш на мене ждати?

– Буду, любчику, Олексіку!

– А я буду щовеликодня приходити на «урльо».

– Мені щось так тяжко, Олексіку, тяжко!..

Він застогнав, як ранений звір.

І знов стало тихо. Крізь вікно заглядала темна ніч і збільшала біль душі.

Пішов.

Марія ходила зажурена. Мовчала і слова не говорила. Як тяжко, як скучно було їй без милого. Вона так з ним уже звикла. Візьме ввечері кужіль або шиття, сяде на лавицю, а руки упадуть. Задумається. Гей, як тяжко, в світ пішла би за милим. А вечори ставали чим раз довші, скучніші...

Упав сніг.

Було тихо, смутно в селі.

Марія не йшла на вечорниці. Не робила й собі. На самоті в довгих вечорах думала на нього.

Змарніла. Клопоталася Катерина. Але бо й затоскувала за ним, затоскувала. Певне злі зависні сусіди щось наслали на її дитину.

Проте Марія не тратила на красі. М'ясницями мала шість пар старостів. Відказала всім. Не хоче на нікого поглянути, чекає на Олексика.

А він післав їй свою фотографію.

А такий файний, файний у мундурі.

Було в неділю з полудня. Катерина пішла в село, Дьордій спав на печі, а Марія сиділа на лаві у великій хаті. Загнула під себе ноги, сперлась на вікно.

Скрипнули двері, в хату увійшов Василь.

– Добрий день, Марійко, та як ся маєш? – витягнув свою широку руку.

Сів на лавку близько неї.

– Знаєш, я хочу слати старостів до тебе, але прийшов перший раз звідати, чи не відкажеш. Не хочу, щоб слава пішла за мене селом.

Марія мовчала.

Він взяв її за руку. Вона не боронила.

– Диви, я поклав нову хату, ще покладу й стайню. Що будеш на нього ждати три роки. То багато. А хто знає, чи він тебе тоді ще схоче.

Марія підняла очі і жалісно поглянула в його здорове, повне лице. І в той мент, коли їх очі зустрілися, стало їй коло серця якомсь дивно.

Вперся широкими плечима до вікна, а ноги випростував далеко на хату.

Коли більше дивилася на цього здорового, кремезного парубка, заворушились дивні чуття. Їй мило було, що сидів коло неї. Обійняв її. Марії стало тепло, мило на душі.

Проте висіпнулася з його обіймів.

– Чи слати старостів?

Чомусь не могла відповісти. Мовчала. Пішов з нічим.

І як дивно почали лізти до неї всякі думки. Сердилася, що приходили, не хотіла про щось подібного думати. Але вони насильно займали мозок. Не відкаже йому. Василь стане її коханком. Приємна дрозж прой-

няла її молодече тіло і безсилено спустила на вікно голову. Безмірна розкіш, життєвий шал розпирала душу. Той сильний, здоровий парубок стане її коханком. Засоромилася перед собою і сховалася в рукав.

Буде з ним гуляти. А Єлена як робила? Чекала на свого Івана, а тут з іншими гуляла, а як Іван вернув, віддалася за нього. Або Олекса вмер, щоб так за ним сумувати? Або він там нікого не має?

Таки вчора оповідала їй матушка, що кожний жовнір когось має. А, може, й Олекса вишукав собі якусь кухарку? Сидить дома, як черниця, от люди з неї сміються.

І чула, що якась дивна сила манила її, щоби стати коханкою цього гарного плечистого парубка.

Піде в неділю на весілля.

Як її серце сильно забилося, коли Василь покликав її в танець. Але-бо він гуляв, так сильно нею крутив, аж в голові морочило. Як всі на них зглядалися.

Увечері застукав до вікна. Та як не вийти, коли гуляла з ним. То вже так водиться.

Стала оддалік і тихо розмовляла.

– Чи слати старостів?

– Ще цих м'ясниць не мають мама чим робити весілля. – брехала Марія.

– То я зачекаю.

Змерзла, забігла до хати.

Її палка кров билася живо. Так їй бажалося любові. Хотілося їй, щоби хтось обняв, пригорнув. Вона так до того привикла. А Олекса пішов. Три роки не видержить. В її уяві виринав Василь, їй здавалося, що його любов буде їй мила, що їй так само люблю, добре буде в його обіймах, як в Олексових.

Катерина тішилася, що її донька призабула трохи Олексу, що гуляла. Не боронила, що ходив до неї Василь. Нічого їй не боронила. Утопили мене мої, запропастили мою душу, тому доньці нічого не бороню.

Марійка вигулювала з Василем. У сусіднім селі був храм. Катерина пішла з донькою.

Аж п'ять сторонських данців було, а на жоднім не було такої дівки, як Марія. Що файно вбрана, що

хороша! Сторонські парубки попитували та гуляли з нею. І не одні казали, що будуть слати старостів.

Василь держався її. І вона вже не виривалася з його обіймів, а розкішно було їй, коли стискав гнучкий стан. Її уста й очі горіли пристрасно. Рознеслася по селі чутка, що до Марії ходять вже інші парубки, не жде Олекси. Не добре про неї говорили.

Прийшла весна.

Теплої майової днини було в побережника весілля. Марія прибралася гарно, взяла в руки ширинку та й пішла через ліс стежкою.

А Василь вже чекав на неї. Лишень показалася, так ізатягнув у танець. Цілий час горіли його очі вогнем, як поглянув на Марійчине личко.

Стискав сильно її руки і крутив.

Вона спускала свою голову на його рам'я. Безнастанно грали музики, безнастанно гуляли.

Лише сонце сховалося за синю гору, дівчата розбіглися додому.

Марійка скоро перебігла поляну і пустилася в ліс. У лісі вже снувалися тіні. Їй стало лячно. Притиснула до серця руку і йшла скоро.

За собою почула чиїсь кроки.

Мимоволі здригнулася. Сильною рукою задержав її Василь.

– Чекай, маю з тобою щось поговорити.

Марійка стала. Його очі іскрилися, якимось так дивно дивився на неї, як ніколи. Їй робилося розкішно від того його зору і п'янило. Обняв сильно, сіли на мох.

– Ретельно мене любиш?

Мовчала.

– Станеш мою? – і сильно притискав до себе. Вона мовчала, але те ясно чула, що не в силі опертися сему чоловікові, що з нею може се зробити, що схоче. Склонилося до нього. А він притискав сильніше.

Більше вже нічого не тямила...

Темний вечір огорнув їх. Ніжно, сонно гойдалися листки...

(Далі буде)

1 жовтня – Міжнародний день музики

(Продовження з 25 с.)

Сучасні артисти переспівують давні народні пісні, прикрашають їх і надають їм більше цінності. Ліра та бандура продовжують лунати на сценах та в серцях. А інші сучасні жанри українських пісень піднімаються на високий рівень і перемагають у численних конкурсах.

Між сучасними успішними проектами можна згадати авторський культурний проект Артема Пивоварова «Твої вірші, мої ноти», в рамках якого Пивоваров виконує, разом з іншими артистами, пісні на твори Тараса Шевченка, Івана Франка, Михайла

Старицького, Павла Тичини та інших відомих українських поетів. Мета проекту – популяризація та підтримка української культури, поетів і письменників через музику.

Інший проект вартий нашої уваги це «ДНК – Душа. Нація. Культура» у якому взяли участь найвидатніші українські артисти, які заспівали найвідоміші народні пісні по-новому. Альбом містить 17 народних пісень і отримав багато позитивних відгуків.

Отже, не забуваймо що музика впливає на нас більше, ніж ми це усвідомлюємо. Тому варто слухати якісну музику, якої у нас, українців, є сповна!

Корнелій ІРОД

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Уривок з роману)

(Продовження з № 350-351)

Ілаш держав віжки, а біля нього сидів Чезар, сумний і ніби трохи переляканий. Труна була в коші, обкладена соломною. Віз заїхав на подвір'я, і Віктор зачинив браму. Аспазія пискнула гостро й заголосила:

– Мамо-о-о-о! Убили вас оті криминарники, шляк би їх трафив!

Ілаш погладив її злегка своєю широкою долонею, але без слів, а далі повернувся до Віктора:

– Добре, що прийшов-с, Вікторку. Ти дістав вислану Чезаром телеграму, так?

– Дістав, тату.

Чезар обняв Аспазію поза плече й заговорив до неї тихо, майже благально:

– Ну, цить, дорога. Прошу тебе перестань. Знаєш, що у твоєму стані тобі не дозволено... – потім якось до всіх: – Хай з Богом спочиває. Занесімо маму досередини, бо он сусіда Міця вже зазирає з-за плоту.

– Стіл приготовлений? – поцікавився Ілаш.

– Приготовлений, – відповіла Аспазія. – Віктор застелив веренею. Ти застелив, Вікторку, так?

Чезар повернувся до Віктора, ніби тільки тоді замітив його:

– Шкода, що ми, шурине, зустрічаємося з такою сумною нагодою...

Ілаш підійшов до воза і кивком голови покликів Віктора і Чезара. Чоловіки занесли труну у велику хату і тільки там зняли дерев'яну кришку. І вона, здавалося, ніби спить – була спокійна, але насуплена; горда похмурість, майже зневажлива, була посилена її святковим одягом: біла, вишита дрібними багатобарвними пацьорками сорочка, оксамитова чорна кацавейка, поверх якої були складені її руки; ліва Івони на щока була синя, майже чорна, яку чорна хустка не покривала повністю.

Ілаш підійшов до Віктора:

– Прибув ти, сину, раніше, ніж ми домовилися...

– Правда, тату. Та нічого не зробиш. Дарма бажав я говорити з мамою...

– Зіко, запали свічку, – сказав Ілаш, не слухаючи вже, що каже Віктор. – Хай горить, доки принесе паламар свічник, хрест та прапори. Пізніше піду до панотця домовитися у зв'язку з похороном. А доти ти,

Чезаре, йди до народної ради та понеси посвідчення лікарні, на основі якої вони видадуть довідку, необхідну панотцеві. Так ми робили, коли ховали Михайла.

– Іду вже, бо хочу поговорити з татом Михайлом, а потім, як вам відомо, мушу йти на пост,

щоб начальникові довести до відома...

– Гаразд, Чезарку, – поставив Ілаш йому руку на плече. – Не грижійся, залагодиться все. Будеш видіти, що лихо не біда! Ну, йди.

– Підожди хвилинку, – зупинив його Віктор, – хочу подивитися, що написали в лікарні.

Узяв від Чезара папір, прочитав і зараз же повернув його. Я був певний, що мама потерпіла розрив артерії. Хто це спричинив, хай відповідає перед судом! Поговоримо про це пізніше...

Чезар поспішив іти, а Ілаш порадив:

– Не барися, хлопче, бо мусимо обідати, доки зйдуться люди, а до панотця піду потім. Твоя жінка нагодує нас, бо ми з тобою досі ще нічого не брали в рот. А Віктор тільки-но з дороги...

Останні Ілашеві слова почули лиш Аспазія та Віктор, бо Чезар вийшов.

– Так, тату. Борщ готовий, риба посмажена, натовкла-сми часнику, а кулеша ще тепла.

– Добре, доцю, але спершу принеси з комори пляшку горілки, а при чарці скажу вам щось, доки вернеться Чезар.

Аспазія глянула здивована, тобто: «Невже тато має якісь секрети, які Чезар не повинен знати?..». Тому вона швидко принесла самогонку і два скляні товсті стаканчики.

– А для себе не взяла порційку? Випий, доцю, й ти трохи.

– А хіба мені можна, тату?.. Може, не треба...

– Ади, най скаже тобі наш доктор, але я гадаю, що ковток дозволено, – а далі Ілаш повернувся до Віктора: – Твоя сестра вагітна.

– Браво! Я радий почути таке. Ні, тату, краще їй не пити. Та на котрому ти місяці, Зіко?

– На п'ятому, – застидалася Аспазія.

– Бажаю тобі здоров'я! Ну, нарешті є й радісна звістка. Ні-ні, не пий.

Ілаш вилив із стаканчика на підлогу:

– Най їй Бог простить і най з Богом спочиває! – промовив і тільки потім випив, а далі сказав: – В останній час тримаються нас біди, як гріх душі. Ось і сьогодні: не досить, що померла Івона, є ще й інша неприємність, але ти, доцю, не маєш чого занадто банувати, бо до кінця лихо не надто велике.

– А що, тату, не пужійте мене!..

– Нема тобі чого пужітися, доцю, а тому хотів я поговорити з вами, коли нема Чезара і сказати, що він вже не буде працювати в міліції.

– То чому, тату, що сталося? – почала Аспазія плакати.

– А тому, що, оженившись, став членом небезпечної для сьогоднішньої влади сім'ї. А я вважаю, що непогано, якщо викинули з міліції, бо казав оноги Івасюк: «У мене в народній раді є дуже хороша посада референта і, якщо не був би ти, Чезаре, міліціонером, найняв би тебе, мав би-с спокійнішу роботу і кращий фасунок». Отож, не плач, доцю, а радій. Дякуймо Господу за те, що має грижу за нас. І не хотів я говорити про це перед Чезаром, щоб не було йому неприємно. А твій Чезар працюватиме в сільраді, й буде спокій голові, бо він перестане мати діло із злодіями та розбишаками. А крім того, ще й люди зненавидять його, бо хто любить міліціонерів, не так?

– Тато має рацію, Зіко, – старався й Віктор заспокоїти її. – Як державному урядовцеві, твоєму чоловікові буде краще, бо матиме безпечнішу роботу, і ви заживете спокійнішим життям.

– А щодо покарання винуватих за смерть вашої мами, радив адвокат Сав'яну – знаєте його, бо він із Златни, – щоб сидіти спокійно й не розбушовувати жар, щоб не сталася ще й інша біда. А оскільки записали ми в колектив і решту землі, нема вже чого боятися. І це головню тому, що ті негідники, певне, почули, що Івона померла. Якщо таки покличуть мене до прокуратури, Сав'яну казав зайти спершу до нього, і він навчить, що казати в прокуратурі. Але він гадає, що вже не покличуть. Обіцяв також довідатися, хто замельдував мене. Оце я дуже хочу знати, – розлютився Ілаш і відійшов до вікна.

– Ади, вертається Чезар, – заявив Ілаш. – Хай хильне й він порційку, й сядьмо обідати, доки прибудуть люди.

– Тату, – підійшов до нього Віктор, – чи мали ви час піти до...

– Ой, сину, через оце нещастя і стільки клопоту не вспів сказати тобі, що я був у твоєї тещі. Сказав їй те, що ти просив переказати. Але Фрусина вже знала, що сталося з Іриною, бо їй повідомив якийсь міліціонер три тижні тому.

– Три тижні тому? А мені, чому радили не повідомляти? Дивно...

– А хто його знає?

Увійшов Чезар і заявив:

– Уже.

– Ну й добре. Хильни й ти порційку горілки, і сїдаймо їсти, – запросив Ілаш. – Ну, як там?

– Все в порядку. Ось похоронна довідка, – а далі Чезар повернувся до Аспазії: – Сказали тобі тато?

– Так...

– Нічого... – не дуже радо старався переконати Чезар Аспазію. – З першого числа працюватиму в народній раді офіцером громадського стану.

– Офіцером? – зраділа Аспазія.

– Так зветься посада одного з референтів, але то не військовий чин. Тато Михайло дуже задоволений моєю новою роботою. А в міліції шеф уже знав, повідомили з районної міліції. Я так і знав. Увечері піду здати військову форму, зброю і все інше та підписати протокол. Ну, і все... – закінчив він явно незадоволений.

– То певна річ, що Васілаке знав твою ситуацію, бо то він, пся' кров, видай, написав про тебе, – сказав Ілаш.

– Не гадаю, тату... Не виглядає шеф на людину, спроможну на щось негідне. Його цікавлять тільки дві речі: випити щодня в буфеті стопку руму і, головню, щоб швидше закінчилось його тимчасове відрядження й повернутися до Петрівців, де його постійний пост, домівка, сім'я.

– Але звісно, що тиха вода греблю рве...

У швидкому поїзді Сучава – Бухарест купе першого класу, в якому їхав Віктор, було заповнене й шумне. Пасажири говорили голосно, курили, сміялися, а Вікторові хотілося бути самому, тільки зі своїми думками. Куди йому йти? У складі нічних поїздів не існувало вагона-ресторану. Віктор двічі виходив у коридор, але був утомлений і не хотів стояти. Сів на своє місце й заплющив очі, щоб не довелося говорити з кимось про щось зовсім нудне й нецікаве. Бажав бути тільки сам із собою. Жалів, що не встиг поговорити з мамою, а вона померла, певне, з прикрою думкою, що її син і по сьогодні гнівний за те, що скоїла вона йому стільки років тому. Так, він був гнівний, але з часом, головню після стількох розмов з отцем Бутояну, Віктор переконався, що такою була Божа воля, щоб Оксанка не була його. Певна річ, що він страждав від того, що людина, котра перешкодила його одруженню з Оксанкою, була таки його рідна мама, але, мабуть, так повинно було бути. А тепер, коли прибув додому з наміром поговорити з мамою, довелося проваджати її на цвинтар. Годилося, може, говорити з нею ще на Михайловому похороні, але... Так, Віктор жалів, що не встиг поговорити з мамою, але в тій же мірі жалів свого тата. Ілаш подався, виглядав постарілим і втомленим численними бідами. А борода, неголена кілька днів, вкрилася таркатою стернею й надавала йому вигляду справжнього немічного діда. Зате він не раз був таким, яким знав його Віктор здавна.

(Продовження на 30 с.)

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Продовження з 29 с.)

Сподобалося йому, як повів себе тато з головою народної ради. Подякував йому за те, що найняв Чезара, а Івасюк відповів: «Хіба міг я, бадіку Ілаше, не мати грижу за Чезара? Хоч він ваш зять, зате я вважаю його своїм сином! А щодо поля, я гадаю, що ви мусите поступити ось як: коли покличуть вас до прокуратури чи до суду, ви скажіть, що не ви продавали землю, а ваша жінка, бо те поле було її, одержане як придане від тата-мама. Бо тепер бідну леліку Івону вже не можуть покарати...». «Ні в якому разі! – гостро відповів Ілаш. – Хто повірить у таку безглузду брехню? Як не знати чоловікові, що його жінка продає чотири фальчі поля?! Буду курям на сміх! Ні, я скажу їм правду, бо, зрештою, вхід у колективне господарство, сказано, добровільний, ні? Два роки тому я не хотів записати до колективу всю свою землю, бо мав право не здати, а тепер здав і останні чотири фальчі. Ну, а якщо за це засудять, піду до кримінару і все. Пережив я стільки всякого, минеться й це...». «Може, маєте рихт¹, бадіку, – погодився Івасюк. – А то добре, що записали-сте й решту поля. Я поговорю з Кишкою, щоби написав на вас хорошу характеристику, якщо проситимуть у нього».

Поїзд зупинився на якомусь вокзалі. Віктор прокинувся після солодкої дрімоти, але не розплющував очей, бо сусід по купе продовжував веселу розмову з дамою, що сиділа напроти й час від часу пирхали сміхом то він, то вона. Віктор старався відключитися від навколишньої атмосфери й повернутися до своїх думок. Відкладав думати про свою тещу, щоб не жаліти, що не відвідав її. І він, певне, мав би відвідати, якщо знав би заздалегідь, що вона реагуватиме майже спокійно, як сталося, коли поніс Ілаш їй вістку про смерть Ірини. Ілаш розказав Вікторові, що вона, почувши страшну вістку, була дуже сумна, але спокійна, ніби змирилася із утратою дочки, а це, певне, тому, що перед Ілашем сповістив їй про трагедію якийсь міліціонер із Сучави ще три тижні тому, як зізналася вона. І за цей час, – припустив Віктор, – доки завітав Ілаш, вона мала час заспокоїтися в певній мірі. Але Віктора дивувало й те, що теща не цікавилася про нього жодним слівцем, хоч раніше казала, що вважає його своїм сином. Чи, може, тато забув сказати йому про це? Не гадає, бо Ілаш дуже детально розказав про його короткі відвідини Вікторової тещі. Короткі, бо й Ілаш квапився повернутися додому, але й тому, що Фрусина просто вирядила його: «Мені дуже жаль

свахи Івони, але ви, сватку, не сердьтеся, що не прийду на похорон, бо не можу лишити свого Панфіла самого ні на хвилинку, мушу пазити його, як малу дитину, аби щось не виробив. Так що най буде їй земля пухом, а ви йдіть з Богом». Тещина стримана реакція під час розмови з Ілашем заспокоїла трохи Віктора, і він дозволив своїм думкам покинути Златну й Долину і йти в інше місце. Проїжджаючи Бухарестом, здалося би відвідати професора Кипайла, котрому він не те, що вдячний, а просто зобов'язаний віддячитись; а тепер Кипайло ще й заступник міністра охорони здоров'я і, мабуть, доведеться знову покладатися на його допомогу. Але не годиться йти голіруч. Він же лікар в Дельті Дунаю! Варто понести професорові хоч би слоїк чорної ікри. Як він досі не подумав про це? Віктор переконався, що люди, взагалі, забувають дякувати добродійникам, а він, на жаль, зараховується до подібних невдячних. Хоч у своїй душі Віктор завжди дякував своєму колишньому професорові, бо був свідомий, що без його допомоги, а то навіть протекції, він сьогодні не був би лікарем. Але бути комусь удячним тільки в думці і в своїй душі, певне, замало; а замало тому, що позбавляєш свого добродійника заслуженого задоволення. Так що Віктор вирішив пристарати кав'яру – у Сфинту Георге це не проблема!, – копченого й солоного оселедця, балика білуги й тоді відвідати професора Кипайла. Так-так, обов'язково! А сьогодні зупиниться в Тулчі й піде до міліції та до прокуратури поцікавитися, чи появилися нові факти щодо Ірини. І доїхавши до Сфинту Георге, пошукає Миколу Іванишина, щоб іти разом до голови народної ради, або піде сам, бо Іванишин, певне, не захоче, щоб прискорити здійснення формальностей, які належать катирлезькій сільраді щодо побудови в селі станції для фільтрації й дезінфекції води. А цю проблему обговорить він і в міністерстві охорони здоров'я з професором Кипайлом. І то буде «офіційний» привід відвідати його. А коли катирлезчани вже не будуть пити дунайську воду, а з власного крана, Віктор зможе думати і про свій перевід, бо, оскільки його стаж закінчиться, така його просьба буде не тільки виправданою, а й законною. Може, піде працювати таки в рідну Златну, якщо лікар Замфір повернеться до Костини. Але все це, певне, щонайменше через рік, якщо не пізніше, тобто після побудови станції очищення води. І, мабуть, Віктор не думав би про переведення, бо йому подобається Дельта Дунаю й відчуває він себе добре, любить жителів Сфинту Георге. Але без Ірини... Яким буде його життя в Катирлезі? Старий Туз правий, коли твердить, що самотність скрізь, а головно тут – справжня хвороба, ще й важка.

(Далі буде)

¹ Рихт (від німецького *Recht*) – право; *мати рихт* – мати рацію, а також мати право. (К. Ір.).

Микола КОРНИЩАН

ПАРАДОКС

(уривок з роману)

(Продовження з № 350-351)

6.

Замітивши його, відразу ж відрікаюсь від того злиденного стану, в якому витаю з моменту пробудження. Позбавляюсь діатриб, будь-яких інших ієреміад, побічного блюзнірства, та всього, на що я придатна у ці інтервали з-між очікувань того, що повинне бути зовсім іншим ніж є насправжки. Намагаюсь виявляти з себе когось зовсім іншого. І мені це вдається, допоки у мене немає ніяких підстав для безглузвих острашок. Поки тішуся думкою, що він знає, про що саме я йому написала. Висвітлив усе. Немає сумнівів, що розгадав обидві локації. Іншим чином не можу пояснити собі його присутність тут тепер. І цей факт, в деякій мірі, дискредитує мій авторитет, бо ж змушує вірити, що мені треба бути більш раціоналістичною і вкрай проникливою, допоки ініціюю цю зграбну гру досліджень та нетямкого вояжу дозвіллям сумнівних сум'ять. Однак, як би там не було, знаю, що зараз не можу змінити вже нічого. Тому нахожу доволі снаги та відшукую того заспокійливий тон, який міг би відсторонити будь-яке виявлення роздратованості, яку виклала б мимовіль якраз у ці моменти. Отому, прагнувши виглядати лише такою, якою я є, відказуюсь виставляти ту маску обману, яка змогла б спокусити будь-кого, але не його. Бо ж розглядаючи його отепер, помічаючи його природну безтурботність, відчуваюсь вимушеною виявляти таку ж природність. Те, що до речі й роблю, коли подаю йому руку, коли відчуваю якусь безпричинну виснагу, але не наважуюсь обійняти його. Як тоді. Особливо коли ми розлучалися, коли, притиснувши мене до грудей, він залишав мене спустошеною, покидав і примушував почуватися зайвою без нього. Відходив та впевняв, що все буде добре. Що він повернеться якомога скоріше. Розповідав дещо про якийсь майбутнє життя. Або щось на те схоже. Докладав про заборонену зону. Однак, не наважувався подавати надто багато подробиць. Не поспішав представляти мені якраз ті риси, які могли відкрити, лише йому відому, істину. Зважував кожне своє слово, зобов'язуючи мене шукати якраз те, що перевищувало будь-яку змогу розуміння. Тоді, підвищеним голосом я погрожувала йому, що наступного разу простежу за ним, якщо не відтворить мені все, що я хотіла знати про тих, які вікували за стінами скель. Ті, котрі

з'явилися тут раніше інших. Жили за іншими принципами. Перевершували нас, бо їх тривала еволюція дозволяла їм усе це. Може, отому ніколи не залишали їхнє місце і ніколи не дозволяли сторонні візити. Однак, у їхній тисячолітній історії, було декілька випадків, коли деякі з них, здається, що були вислані з рідного краю. Як і він. Бо лише так можу вияснити собі, чому іноді йому дозволяли повертатися туди. Коли залишав мене самотньою і викликав у мене доволі нестерпний стан, мов якась антеградна амнезія. Байдужий до моїх горезвісних проявів моменту, залишав розуміти, що мені не слід би вештатись посеред них, поряд тих, які, я занадто добре знала, перевершували нас. Бо їхня раса з'явилася, жила і розвивалася в тій забороненій зоні, куди аніколи не ступала звична людина, задовго до інших людей. Відсіля, мабуть, і походила якраз ця його набридлива пристрасть до шахів, його завидна здатність до цієї гри. Це екстравагантне судження, яке демонстрував тоді та яке характеризує його ще й нині.

Зараз одначе, коли подаю йому руку, відчуваю, що всередині мене росте щось гнітюче. Почасти через те, що при доторканні його ніжної шкіри порожнява всередині мене наповнюється благосним теплом, але ще й тому, що я не очікувала цієї близькості, цього, здавалося б, доволі природного ставлення, яке умить пробуджує в мені найдивніші бажання.

– Отже, кажу йому, ти зрозумів?

У відповідь він підходить ще ближче і цілує мене в ліву щоку. Змушує завагатись на мить. Незважаючи на те, що я розумію, що саме видає цей жест, все це наводить якусь розгубленість і дещо ірраціональне, хоча його дотик – не що інше, як всього лиш простий знак прихильності. Так само, як його погляд, який, здається, пронизує мене, проходить навскрзь, зовсім не відхиляється, а, скоріше, затримується десь глибоко, пломеніє в найпотаємнішій тьмі моєї істоти. Обпікає зсередини. Наче щось уїдливе, кипляче і доволі болюче. І я навіть відчуваю, що він більш інтенсивний, ніж вогненно-червоний колір, в який я одягнена сьогодні. Кармінний, бо хочу виглядати більш молодою, ніж є насправді. У цьому повітрі, просоченому мов з іншого життя запахом, існуючим лише поруч нього, хочу вірити, що поступово ставлюсь саме тією. Тодішньою.

– Тож, повторюю, ти зрозумів все?

(Продовження на 32 с.)

ПАРАДОКС

(Продовження з 31 с.)

А коли заміряюся повістити ще щось, вчуваю, що не можу вимовити більше нічого, бо в знак мовчаня його вказівний палець торкається моїх губ. Спізнюється тут і, знехотя, вимушує мене заплушити очі. У ці моменти, мій язик совгає звільна. До його шкіри, аж такої гарячої. До кінчика його перста, що здається вологим і злегка солонцюватим. Доволі солоним. Але приємним і дивним, якою є, до речі, і вся ця сцена, яку вважаю дещо недоречною відносно нашого місцезнаходження. Ми все ж в університетській бібліотеці. Точніше, у читальному залі, де присутні ще й інші. Особливо студенти, ті, хто, користуючись перервою з-між двох годин занять, захоплюючись читанням, готує матеріали для майбутніх іспитів. Але я... Що роблю я? Тирчу тут посеред них і не можу позбутися якраз цієї доволі заплутаної гри. Не можу прояснити собі навіть ані свої летучі почуття. Приходжу в себе лише тоді, коли він пропонує мені піти звідси. Каже, що було б краще спуститися до університетського бару, бо там можна знайти доволі смачні кекси з шафраном. Ще й каву та чай, і все, що я хочу, додає, пропонуючи пригостити мене.

– Звісно, якщо в тебе знайдеться часу. Якщо не поспішаєш або якщо не прямуєш десь-то інде. Якщо не прийшла сюди тільки тому, щоби просто перевірити мою присутність ...

– Віддаю перевагу пирогу з борошном маніоки та зеленому чаю, – приймаю його пропозицію.

Бажалось би держати його за руку, коли спускаємось широкими сходами, які покривають простір імпровізованої книгарні, прихованої в тому місці, де мав би бути постамент сходів; точніше, кіоск на зразок печери, вкопаної в скелі.

Хотілося б багато дечого, коли відчуваю його поруч. Але припиняю будь-яку поспішну необачливу прояву. Втримуюся від будь-яких зближень, як утримуюся і від бажання провести його до бару через той інший вхід в бібліотеку, куди дозволено входити лише нам, викладачам. Набагато коротший шлях, але заборонений для тих, хто не працює тут.

Але до того, як покинути це місце, перш ніж мишкувати за ним, я повинна повістити на телефонний дзвінок. Це Алекс, судово-медичний експерт, якому я заплатила чималу суму, перш ніж доручити йому наше потайне розслідування. Хочу знати, ким є ті двоє, що поховані на центральному цвинтарі, ті, чия дата смерті збігається з датою нашої смерті. Відтоді. Хочу знати, чи це не ми, ті, від кого, навіть після такого довгого часу, все-таки зуміли взяти ДНК.

З того, що ще там залишилося. З кісток. Звісно, що Алекс не знає нічого про моє припущення. Він всього лишень займається дослідною діяльністю. І зараз, коли я вперше, доволі офіційно, зустрічаюся з ним, з Марком, якраз зараз мені телефонує мій давній друг і змушує почуватись занадто погано.

– ДНК збігається. В обох випадках, – сповіщає приятель. І залишає мене без жодної змоги доповнити ще щось. Майже, без повітря.

– Що трапилось? Щось пекельне? – побачивши моє спантеличення, одразу цікавиться він. Може, тому, що вираз мого лику видає усе те, що відчуваю якраз у ці моменти. А може, що почув щось. У будь-якому випадку, я вже нічого не можу приховати. Ба навіть і не зволяю собі брехати йому. Зустрічаю його погляд і мало не плачу. Хапаю його за руку, бажаючи необхідної допомоги. Та негайно опиняюся в його обіймах. Відчуваюся захищеною і навіть наважуюсь відповісти тими же обніманнями. Без інших двозначностей. Теплі обійми, мов між двома друзями, які перебувають у пошуках обопільної опори.

– Так, зізнаюся.

Приплющую очі й відчуваю, як його вуста торкаються мого чола. Видно, що ані він не дозволяє собі аніякої фантазії, а просто прагне заспокоїти мене. Розуміючи, що моя проблема надто особна, не ставить жодних питань. Коли покидаємо приміщення бібліотеки, пропонує присісти на першу же лавку.

– Аби очуняти та набратись снаги, – пропонує він.

– Відчуваюся зніченою, зізнаюся і відчуваю, як мене бере на дрижаки при думці, що дозволила собі бути надмір прямою з ним. Задивляюся на скло вітрини навпроти; на варцаб, схожий на раму дзеркала, яке віддзеркалює тільки нас двох, хоча поруч є ще десятки інших тіней, від яких поступово назріває запаморочення, коли усі ці мовби розпливчасті візерунки, плаваючи крізь ніби все більш розріджене повітря, здається, що доводять мене аж до самої межі витривалості.

– Випрями трохи спину, – радить він і проводить злегка лівою рукою по м'якому кашеміру мого малиново-червоного светра.

– Все, що зараз витає в моїй голові – це один тільки гармидер, – продовжую, не знаючи як висвітлити йому хоча би частинку правди та як ініціювати все таким чином, щоб я не подобала на ту, котрою не була аніколи.

– Саме отому спробуй заспокоїтись, а якщо я можу тобі допомогти якимось чином, порадою чи ще чим-небудь, вважай, що можеш мені довіритись цілковито.

– Можеш, – підбадьорюю себе, намагаючись позбутися хаосу, який, здається, зростає з кожною новою миттю, стає все більш незносним.

- Отож, слухаю.
- Але не тут і не тепер, – відступаю злегка.
- За чашкою чаю?
- Згода, – відповідаю, усміхаючись.

Підводжусь та, прямуючи до бару, відчуваю його обіч. Поблизу. Уччуваю аромат його шкіри. Схожий на той, ще з тих пір. Одвіку однаковий. Повів мускусу та чогось злегка гострого, але доволі солодкого, відзначаю, хоча те, що мене насправді турбує отепер, це, безумовно, вістка Алекса, отриманий результат, той факт, що ми, я і Марк, ми якраз ті, ті ще від тоді. Так як я підозрювала повік. Як допускала, хоча не мала певних доказів. Але тепер уже знаю. Знаю доволі добре, хто я така, як знаю, що і він повинен би знати це. Через те і зобов'язана відкрити йому все те, що узнала, що можна доказати і що є якраз таким, яким повинно би бути. Точніше, таким, яким жадаю ще з того моменту, коли вперше побачила його. На тім вокзалі. Тієї ночі, коли забув на пластиково-алюмінієвій лавці свій записник: логіни та паролі до різних шахових сайтів, те, що дозволило мені полювати на нього навіть ще й там, у тому віртуальному просторі. Слідкувала за ним, бо хотіла переконатись у тім, що людина з моїх спогадів, які виникли так спонтанно, не є лише якимось незнайомцем, а це якраз він. Той, ще з тих пір. Ще з того життя, в якому знайшов мене невдовзі після того, як його вигнали з-поміж тих, котрі були іншими за нас, простих людей. Були іншими, бо, за його словами, з'явилися там, у їхній імперії з-поміж скель, задовго до нас. Жили ізольовано, і якщо хтось із них відходив відтіль, тоді той вандрівець був рокований назавжди на зовсім неблаженне життя. Як все це трапилось навіть і в його випадку. І як триває ще й понині. І знов, поруч мене. Щонайменше, отеперечки. Поки не взнає все, а відтак хай буде, що завгодно.

– Я бачив геть все, – враз перепиняє мене від роздумів, якраз коли сідаємо за відокремлений стіл. – Я бачив усе у тому фільмі, який ти надіслала. Навіть ще й ту інтимну зону, якщо розумієш, що маю на увазі.

– Інтимну зону, – піддаюся до пояснень. – Але як мені було зупинити запис, якби не нахилилась до телефону, що знімав? – майже сварю його. Але враз виявляю, що замість того, щоб засмучуватися, він сміється, бо розуміє, що моя акторська майстерність доволі рудиментарна. А може, що цим потішним тоном він лишень силкується відвести мене від недавніх, добре замічених ним моїх митарств.

– Ти ж могла запрограмувати його, щоби він вимкнувся автоматично. Отак, тобі й не треба було б наближатися та надставляти оту сцену, яку я переглядав із підвищеним інтересом.

– Насамперед, перед тим, як надіслати тобі це посилання до кліпу, я хотіла вирізати останні кадри, але в той же час визнаю, що хотілось трохи спровокувати тебе. І як вбачаю, мені вдалося все це.

– Але не цілковито.

– Що маєш на увазі? Що мені, буцім-то, чогось-то не вистачає?

– А... Ні! У жодному разі. Все, мабуть, ціле. Але занадто покриті.

– Щось інше, хочу висловити тобі отепер, – раптом змінюю хід нашої дискусії.

Опускаю погляд на філіжанку зеленого чаю переді мною. Глибоко вдихаю, але перед тим, як наважитися розповісти йому усе саме так, як мені здається, що воно було, чудуюсь, коли чую, що він питає мене про око Гора. Саме цей символ, який ще тоді, він вирікав мені, що згадає нам все. Зблизить нас. Навіть і в іншому житті. Точніше, у теперішньому, коли я змушена нагадати йому про його тогочасне прохання. Про ту його настирність, виказану ним 2 травня 1925 року. В останні години нашого спільного життя, яке тривало більш чверті століття. Відбувалося там. Далеко від інших. У майже облудній ізоляції. Як і зараз, коли знов здається, що майже все має ту ж саму тенденцію йти тим же курсом. Повторюється. Особливо, коли ми разом. Коли зустрічаємось і залишаємось наодинці. У темряві вокзалу, в поїзді або тут. Тепер і тут. У цій норі, де немає нікого. Тільки ми й гнітюча тиша, яка панує вже кілька хвилин. Допоки триває чергова моя мислена мандрівка, нове занурення у страшні припущення, відносно того, як відреагує він, коли дізнається правду. Але не тепер і не тут. А в моєму домі. Бо саме це прагну запропонувати йому отепер.

– Слухаю.

– Цієї ночі ти сядеш в інший поїзд. У мій поїзд, – кажу майже наказним тоном.

– Яка вдала рокіровка!

– Швидше за все, гадаю, що оголошую тобі шах.

– Пропоную заміну.

– Не приймаю її, бо якраз так ти вдіяв зі мною і позавчора. В онлайн-грі. І зрештою дав мені мат. Тож тепер у тебе немає іншого вибору, як грати за моїми правилами. Ти підеш зі мною. Тобі ж це зрозуміло?

– Мат, матовий, тому подібне.

– Матовий був у фільмі. Матовий, в тому сенсі, що відтінки були матовими. Інтимна частина, якщо ти розумієш, що маю на увазі.

– Розумію, що зараз буде інакше. Не буде аж так матово.

– Але ані прозоро теж не буде.

(Далі буде)

Анна ТРАЙСТА-РУШТЬ

Нове гніздо

(Уривок з роману «Дикий рай»)

(Продовження з № 350-351)

У майстерні старого Чірібана, де завжди пахло свіжими дошками, смолою і лісом, часто юрбилась дітвора, як школярі біля свого вчителя, коли той був у веселому настрої. Навипередки діти старались слухати Федура. Одні приносили йому свіжої води, другі збирали кучеряву стружку, треті підмітали майстерню та наводили порядок, бо знали, що за їхні старання дістанеться і їм по дощечці для своїх іграшок, із котрих майстрували собі вдома різні візочки, столики та інші подібні речі, котрі бачили у Чірібановій майстерні. Іншими словами, граючись, хлоп'ята наслідували майстерність сільського столяра. А до того у Чірібановій майстерні завжди було весело і приємно, бо туди заходило всякого народу. Одні по ділу, другі за порадою і світськими новинами, а сусіди – для відпочинку, балачок і жартів, як на вечорниці.

Коли Федур Чірібан забрав свою сім'ю та переселився із Болотища під Подину, де влаштував собі й нову столярню, перші речі, що вийшли там із-під його рук, то були дві широкі кріпкі лавки для його щоденних гостей. Одну вмонтував у майстерні близько біля груби, а другу на дворі біля стіни, прямо під широкою стріхою веранди, як називав він її, де стругав та різав дошки, незважаючи на пору року й погоду.

Любив працювати надворі, на чистому повітрі й при денному світлі, де було широко і просторо, де за кілька метрів завжди дзюрчав бурхливий потічок, що тішив його душу, як і трель птахів, що вили собі гнізда у вербах. Тільки взимку або в осінню сльоту працював всередині й то лише через докори дружини та сусідів, які через холод загощали рідше під його дах на балачки, а він сам нудьгував.

– Іди, чоловіче, та чопли⁴ у шопрі! Не видиш, як креше зубами мороз та ще й вітер розуйгравса! Свище із полонини Поп Івана, як учарь у дудку літом, та мете усюди снігом! Хочеш перестудитися? Змилуйса, Федю! Слухай ня! – благала його Парася. – Знаєш, што перед руского Рузьдва і волоских Одорщ наступає здоровенна зима.

– Знаєте, була давно у нас така давня казка... – почав Федур.

– Ніяка казка, Фе'! – перервав Чірібана старий Семешко, його сусід. – Твоя Парася має правду! Перестудишса. Бери собі скоро серсаму⁵ і дошки та майструй собі у шопрі! Не будь упертим і не жартуй зі своїм здоровльом!

– Може, боїшса, што дров не маєш? Дивиса лиш кулько трісок та удтинок навкруг тебе, як пуд дубом листя, – кинув йому Іваниш, інший сусід, котрий зразу став розкладати вогонь у столярні.

Коли розтопилась чавунна груба, що стояла подалік від верстата, але близько біля лавки, Іваниш із Семешком та ще кілька хлопчаків, що були там, стали на допомогу Федуру і переселили його у приміщення, шопру, як називали вони столярню, що була під хатою, поряд із пивницею і хлівом, де в зимню погоду тримали корову, поросята і кури.

Через годину, коли докінчили діло, Парася подякувала сусідам за допомогу та почастувала їх пирогами і яблуками прямо там, у майстерні, де уже стало тепло і почало пахнути свіжим яловим димом.

– А горівочки медяної трохи, абих-са розугріли, не принесеш нам, газдинько? – запитав її Семешко, котрий любив хильнути чарку, коли появлялась нагода.

– «Горівочки з кукуля, штоб крутилась голова» у великий пуст не годитса, бо гріх, Семе'! Прийди у коляди на Рузьдво та ти дам і за нинішній день, – пожартувала Парася, пригадавши собі уривок із якоїсь давньої співанки⁶.

– Але горівка із жита. Пусна, – не здавався сусід.

– Ци пусна, ци масна⁷, до мясниць перетерпиш! Не журиса, не буде-ти нічо, та й Варвара твоя буде рада, што ти протверезивса, – кинула йому Парася і повернула розмову на інше, звернувшись до Іваниша:

– Уже не маю журу за Федура, што перемерзне! Най вам даст Бог здоровля за ваше добре діло! Тепер може прийти бізуно і до нас Мош Кричун⁸, не лиш до волоху, – весело промовила стара Чірібаниха.

– А што означає «Мош Кричун»? – запитав котрийсь із дітей.

– Ото – по-волоски. Означає «Дідо Кричун» або «Предвічний». Походить, мабуть, уд руского слова «крічати», «колядувати».

⁴ Чоплити – (від рум.) тесати, різьбити, довбати.

⁵ Серсама – знаряддя, приладдя.

⁶ Співанка – пісня, коломийка.

⁷ Масна – жирна, м'ясна;

⁸ Мош Кричун – (від рум.) Дід Кричун, симпатичний вигаданий

персонаж, що кричить і колядує під вікнами, сповіщає людям, що наступають християнські зимові праздники, котрі пригадують про народження Святої Дитини у Вєфлеємі, а між тим приносить у своєму мішку дещо і діточкам та ділить із ними свою старечу доброту, Предвічний, Дід Мороз.

Сес дідо – родом удкис із Полуночі, де вічна зима. За ото одні називають его і Дідом Морозом, бо кождий раз, куди прохидит із своїми оленями, котрих запряг до саней, трясє зі своєї білої довгої бороди пухнастим снігом. Вповиває сумну осінню земню у товсту білу шубу та зугріває єї, аби не замерзла.

Коли сес Предвічний дідо приходит суди, всі радується та веселятєса, як радуєєса і земня товстому снігу. Тогди вес православний народ колядує. Сповіщає, што наступило Сяте Рузьдво, – пояснила їм Парася.

– Сес Дідо Кричун дуже старий? – поцікавився хтось із дітей.

– Стариий! Має 999 году. Одні важают его рудним братом зі Св. Андрійом і Св. Николаєм – втрутився в розмову Семешко.

– Може, у сему ділі є дес і нить правди. Тому што Сятий Николай був добродушним, допомагав людьом, а Св. Андрі́ просвітив много народу та привів до християнства, як і Кирило та Мефод, – додав Чірибан.

– Ви хотіли розказати нам якус казку та есте ї́ не доказали, бо вас перервав уйко Семен, – пригадав йому, котрийсь із дітей.

– Добре, легінищі, – посміхнувсь старий та сів біля груби на лавку, щоб зігріти пальці й відпочити трохи.

– «Раз взимі, коли уд студени угли на хижи пукають⁹, старий Дід Мороз штос занемуг та пуслав свого онука Морозюка у світ морозити людей і показати їм свою силу...» – почав він.

– Мош Кричун?.. – запитав хтось.

– Най буде, як ви хочете. Все одно. Але я вам розповім по-руски, по-нашому, бо се руска казочка.

– Може, застудивса та мав чіханку? – покепкував інший та розвеселив усіх.

– А, може, напали ’го дриготи¹⁰ або болячка¹¹... – додав Семешко, бо завжди любив говорити насміх.

– Може, й ото бути. Не годен знати... У казці все можливе та брехливе.

– Ану тихо, діти, і ти, Семе’! Не везіт пустеньок! Слухайте всі й не переривайте! – зауважив їм старий Іваниш.

Коли Федур повторив початок розповіді, у майстерні зразу простелилась тиша. Тільки у грубі потріскував весело вогонь, а під вікнами дув сердитий вітер.

– Як я уже вам казав, – повторив він, – «Раз взимі, коли старий Мороз штос занемуг, пуслав свого онука

Морозюка у світ морозити людей і показати свою силу. Взявса спершу до одного богатого товстого пана, обмотаного¹² аж до ух у товсту шубу, котрий рушив у дорогу на саньох. Морозюк зачав щіпати того за уха, за нус, за руки і ноги та, коли обморозив пана до смерти, прийшов хвалитиса до свого діда за свуй здоровенний вчінок.

– Ото пусте! – каже старий Мороз онуку. – Ану бериса до сего дроворуба із діравов шапков, убраного туюлько лиш у якийсь дрантивий петек¹³, што пушов тепер у ліс із худим конем, та помірайся із ним!

– Сего і его худу шкапу, на якуй лиш шкура та куськи висят, за час¹⁴ ізвалю на земню і будут вовкам на вечерю! – похваливса Морозенко.

– Пожиєме і увидиме!.. – відповів хитро старий Мороз та погладив свою білу, як сніг, довгу бороду.

Увірений Морозюк взявса до бідного мужика, а той ні в тоти боки¹⁵. Тоді Морозюк розлютивсєса та почав дути тому у потилицю, ліз у його діраву шапку, у закорпані постолі і де не захотів і муг. Але чоловік не брав его у саму¹⁶. Зліз туюлько зі своїх саней, бо дуйшов до якогось високого груня та подавсь пішки, взявши коня за хами¹⁷. Коли добравса до ліса, розметав¹⁸ все із себе: і рукавиці, і шапку, і сукман, та взявса скоро до роботи.

– Но, старий пердун, тепер покажу тобі, хто я! – зрадів Морозенко і зачав ще май сильно дути.

Але мужик нічичирк, туюлько вер¹⁹ на плечі коня свуй сукман і розв’язав перед его мордою бисаги із сіном, а сам взявса скоро до роботи. Невдячний Морозюк скоро заліз у його рукавиці, котрі здув із якогось пня прямо у пухнатий сніг та олігса там.

Коли чоловік нарубав дров і натеръхав²⁰ їх на сани, одягнув цундравий петек і шапку, а замерзлі рукавиці попівхав обухом на пні, аби помнякли, а потому захпав їх за ремінь, аби нагрілиса і рушив у дорогу.

Пушов і Морозюк шкандибаючи до свого діда. Знівечений і побитий обухом, ледви волочів ноги за собов, бо все его тіло боліло, як пуд час горячки.

– А што, молодяче, із тобов? Кольки²¹ ты напали, ци гостець тебе уже гне? – покепкував старий. – Взераеш²², мов єс устав із того світу? Што-с гостив у лісі? Заморозив-єс того хлопа і его шкапу? – дозвідував²³ онука далі старий Мороз.

(Продовження на 37 с.)

⁹ Пукати – тріскати, ляснути.

¹⁰ Дриготи – лихорадка.

¹¹ Болячка – кольки, коліки.

¹² Обмотаний – закутаний, одягнений.

¹³ Петек – (від угор.) старий полатний сардак.

¹⁴ За час – за годину.

¹⁵ Ні в тоти боки – (вираз) не брав до уваги.

¹⁶ Не брав у саму – не звертав уваги.

¹⁷ Хами – віжки.

¹⁸ Порозметати – порозкидати, роздягнутись; розсіяти.

¹⁹ Верти – кинути.

²⁰ Натеръхати – навантажити, натъохкати.

²¹ Кольки – коліки.

²² Взерати – виглядати, бути схожим.

²³ Зазвідувати – запитати, поцікавитись.

Михайло Гафія ТРАЙСТА

ПРИГОДИ ХОРОБРОГО ОПРИШКА ГРИГОРІЯ ПІНТІ

(Уривок з повісті)

(Продовження з № 350-351)

12. Цісарська грамота

Забуяла весна, дубові та букові ліси одяглись в зелені шати, полонини зазеленіли, потоки задзюрчали весело під небесною тишею, розкукалась зозуля, защебетали пташки, забляляли овечки, загавкали пси, зарикала маржинка, затужила трембіта, заграла сопілка, заспівали вівчарики та опришки – полонина ожила.

Тільки бідні опришки Васіле Ботізан та Іліе Іванчук сумували в Сатумарській в'язниці й думали: «Невже Григорій Пінтя та братчики опришки забули про нас, невже наші кості зогниють в оцій буцегарні, чи, мабуть, нас стратять перед народом, щоб залякати інших опришків?».

– Час би вирушати наших братців визволяти! – промовив Григорій Пінтя до опришків, немов пісню заспівав.

Опришкам подобалася така «пісня», за якою скукали цілу зиму, а по-друге, там їхні побратими нині гинуть у буцегарні.

– Треба, треба! Досить, що загинув Дору Ненештян, може, Ботізана та Іванчука нам вдасться визволити з сатумарської буцегарні, – погодився Драгутин Драг.

– Треба, треба, але як ми увійдемо до буцегарні, аж вона всередині кріпості, а там такі мури, що ні кааном¹ не розіб'єш, – сказав котрийсь з опришків.

– Мури треба розбивати не гарматою, а головою, – відповів йому інший.

– А в тебе голова розумна, можна мури нею розбивати.

– А в тебе найрозумніша, як пень черешневий, в курки більше розуму, ніж в тебе, – почали жартувати між собою опришки.

– Правда, мури сатумарської кріпості міцні, силою не увійдеш, а тільки хитрощами, – перервав жарти Нікоаре Флоря з Шугетагу.

– Треба подумати добре, як і що маємо робити, справа не легка, – добавив його брат Штефан.

– А я вже й подумав! – посміхнувся Григорій Пінтя. – Я попаду в їхні руки!

– Як так?

– Такого не може бути!

– Нізащо у світі!

– Ми не пустимо тебе!

– Вони стратять тебе! – перелякались зараз чи не всі опришки, тільки Драгомір Драг та брати Флоря мовчали, були впевнені, що Григорій має свій план, а не так просто хоче потрапити в руки солдатів.

– Стратити намагатимуться, але спочатку посадять у в'язницю, звідки я виберусь на волю разом з нашими побратимами.

– А як ти виберешся з буцегарні?

– А це вже, братчики, моя справа, – посміхнувся Пінтя, бо не всі знали, що він може відкрити будь-який замок.

– Якщо не виберешся, то ми нападемо на сатумарську кріпость і знищимо її – підпалимо! – погрозив кулаком у бік сатумарської сторони Погач.

– Ти, Штефане, підеш зі мною!

– Тільки ми удвох? – здивувався Штефан Погач.

– Так, вистачить нас двох, – промовив Григорій.

– То ми здамось в їхні руки?

– Тільки я.

– А я?

– Ти передаси мене в руки солдатам.

– Якто передам, я ж не тридитор², як отой Шандор. Що ти задумав? Я такі бесіди не люблю, Григорію!

– А хто каже, що ти тридитор? – посміхнувся Григорій.

– Як хто? Весь народ, мене й діти проклинатимуть! Я ж не Юда, ані Шандор! Я ж Штефан Погач – твій товариш!

– Ну, ну, Юда ж зрадив Христа, а ти мене не зрадиш.

– Я не розумію, ти ж говорив, що...

– Ти мене поведеш із руками зав'язаним, передаси солдатам в сатумарську кріпость, отримаєш п'ятсот талерів і повернешся в гори, а я вже там розберуся, як і що...

– Ще гірше, я не тільки зраджу тебе, а ще й продам... І кому?.. Солдатам. А потім лиш піти й повіситись?!

– Та це ж ніяка не зрада, Штефане! – вмішався в бесіду Драгутин. – Це ж план для звільнення наших побратимів, бойовий план.

¹ Канон – гармата.

² Тридитор – зрадник.

– Ну, якщо це бойовий план, то зовсім інше діло! – погодився Штефан Погач. – Але ці хтось повірять, що один сякий-такий газда впіймав сам Пінтю Хороброго, не повірять ніхто.

– І це правда! Тоді, ще візьмемо двох-трьох цімбориків з нами, і тоді повірять – погодився Пінтя.

– І ми тебе прямо в Сукмар³ повеземо?

– А чому прямо в Сукмар? Передасте мене в карсарню в Леваді, там мене знає комендант

* * *

Василе Горват ходив зі села в село у супроводі двох солдатів, бив у бубуен і викрикував: «Слухайте грамоту кесаря Леопольда, яка прибула 23 апріла⁴

1701 року зі самої Вієни⁵, яка глаголить що повстанця Григора Пінтю, якого люди прозвали «Хоробрим» – бувшого капітана королівської армії засуджено на смертну кару! Хто зловить розбійника Григора Пінтю та передасть владі живим чи мертвим, отримає 500 талерів!».

Окрім старого Горвата, по сатумарських та марамороських селах ходили таємні цісарські агенти, переодягнені на селян, купців, циганів, жебраків та різних пройдисвітів, надіючись натрапити на слід Григорія Пінті, але селяни звідкілясь дочулись, або самі догадались, і почали проганяти їх і цькувати собаками.

(Далі буде)

³ Сукмар – Сату Марє

⁴ Април – квітень.

⁵ Вієна – Відень.

Нове гніздо

(Продовження з 35 с.)

– І не звідуйте, што-м гостив... Лихо-м гостив!.. – йойкавса²⁴ Морозенко. – Проклятий бідолах ще по дорозі розубравса²⁵ уд гандря та ані жури не мав про мене і мою студінь. А до того попихав ще й мої кості обухом у рукавицях на пни так страшно, што ледви не добив мене до смерти. Місяць мені гія буде удлежати із-за него, – бідкавса суетний Морозюк і застогнав жалібно: О-йо-йой!

– Ге-ге-ге! Ти – бідолах, а не ун! – каже йому Дідо Мороз.

– Як? Ун потрошів мені ребра, а ви ще із ним стоїте²⁶? – обурился молодий Морозенко.

– А ти, што думав? Для будь-якого діла треба потурбуватиса! Тот чоловік рухавса та потрудивса чесно для своєї хижі, і се его нагріло, а пан замерз, бо сидів пусто та лиш ждав, аби другі его служили та возили брюхатого ледаря, куди хотів. Так, што «добре діло роби сміло, а лихе обходи, бо тя збавлять бородини», і не пхайса посліпки будь-де, де твоє не меле! А по-друге, для всякого діла «тричі обдумай, а раз пороби», – научав онука старий Мороз через всякі старі приповідки».

– Видите, так і я! Тешу сесі дошки там вон, і мені не є студено, бо я роблю. Тільки лиш тим студено, котрі сидят без діла на «лінивуї лавици» та кладут подеколи пусті питання, – кепкував старий Чірібан. – А тепер, діти, куди котрий до свого дому та берітса до роботи! Не аби і ви гостили так, як тот пан у казці, бо за дверима і вас жде молодий Морозюк!

– А старий Дід Мороз, де?

– Старий Мороз тепер плете собі нові постолі, бо старі пурваліса ще тогудь²⁷. Та, прийде і до нас через тиждень, на наше руске Рузьдво, – пожартував старий і взявся пиляти дошки.

І ось так кожної зими і в сльоту люди і діти громадились у Чірібановій столярні, сідали біля груби на широку «брехливу лавицю», як охрестила її Парася, де пряли різні небилиці, тесали бріхні та заводили різні сміхи.

Деякі з них, ті, що були грамотні, гортали журнали, що лежали завжди у діда на полиці, сперечались на політичні та соціальні теми або засуджували тодішню воєнну ситуацію. Авжеж, ділили світ на четверо.

Федур Чірібан взагалі був говірливим та радо приймав щоденних сільських гостей, бо від них можна було наслухатись чого завгодно, робота була успішною та і йому не було нудно. Але багато разів, коли негайні діла тисли йому мозок, мовчав та робив своє. Не бачив і не слухав нікого, навіть і не відповідав на їх «Здоров!». Але сусіди не сердились, бо знали добре його натуру.

Коли зупинявся, щоб дати відпочити своїй втомленій спині пів години, сідав на свій верстат, як вершник на коня, здоровався із присутніми та розв'язував свою чарівну торбу з безліччю різних давніх небилиць, причт, переказів і бувальщин, легенд, які нагромадив під час свого бурхливого життя, а поміж ними і багато історичної правди. А коли балачки брели у щось недотепне, зразу зупинявся:

– На нині лиш тують, бо не є коли для бріхень! Часи мовчат і летят у безвість, а ми старіємеса. Лишайте ліс, де є много дров, бо їх не заберете! – жартував він та брався знову до роботи, поки не смеркало.

²⁴ Йойкатиса – охати, стогнати, бідкатиса.

²⁵ Розубратиса – роздягнути.

²⁶ Стояти із кимось – заступитись, стати союзником; поговорити.

²⁷ Тогудь – торік, минулого року.

ДУХОВНІ ДЖЕРЕЛА

Володимир АНТОФІЧУК

СВЯТА ПОКРОВА

На початку X ст. сталася історична подія, яка послужила основою величного християнського свята, повна назва якого – Покрова Пресвятої Владичиці нашої Богородиці та Приснодіви Марії. У народній свідомості воно найчастіше іменується Святою Покровою. Його відзначають 1 (14) жовтня.

Як засвідчують історичні джерела, у 910 р. величезне військо іновірців взяло в облогу Константинополь. У храмі Пресвятої Богородиці молився численний люд, слізно благаючи Божого заступництва. Був там й Андрій Юродивий зі своїм учнем Епіфанієм. Саме йому під час Всенічної служби судилося побачити в осяянні неземного світла Матір Божу, яка в оточенні ангелів і пророків, стоячи на колінах, просила в Господа допомоги захистити місто.

Помолившись, вона зняла з голови білий покров і накрила ним усіх людей, що молилися в храмі. Несподівано здійнялася сильна буря, яка розметала по морю ворожі кораблі. Налякані нападники відступили від Константинополя. Так молитвою і святим покровом Пресвята Богородиця врятувала місто від зруйнування, а його жителів – від загибелі.

Свята Покрова вшановується в Україні ще від часів прийняття християнства. Як зазначено в давніх писемних документах, Ярослав Мудрий віддав під опіку Божої Матері весь народ України-Русі, що допомогло князям здобути багато блискучих перемог над численними ворогами.

З особливим пошануванням до Святої Покрови ставилися козаки. Відомо, що на Запорізькій Січі вони збудували Святопокровський храм і молилися в ньому перед чудотворною іконою Покрови Пресвятої Богородиці. У 1775 р. за наказом цариці Катерини II московити зруйнували Січ, а разом з нею і Святопокровський храм, унаслідок чого зникла й ота свята реліквія.

Слід узяти до уваги, що Українська Повстанська Армія (УПА), яка народилася в час Другої світової війни і воювала проти фашистської та комуністичної окупації, також своєю покровителькою обрала Пресвяту Богородицю.

Катерина Косьяненко. Покрова. 2003 р.

Свята Покрова тісно пов'язана із повсякденним життям українців, їхніми традиціями, звичаями і віруваннями. У цей день віряни приходять до храмів на Службу Божу і в щирих молитвах просять Пресвяту Богородицю допомоги в їхньому родинному житті, благають захисту та порятунку від нещастя і хвороб, гріховних помислів і легковажних вчинків.

Свята Покрова – це пора сватань і весіль. Дівчата, які хотіли вийти заміж, зверталися до Пресвятої Богородиці з різними молитвами. Ось одна з них: «Пресвята Діво Маріє, прийми молитву цю від мене, негідної слуги Твоїї, і піднеси її до Престолу Бога Сина Твого, хай милостивим Він буде до прохань наших. Вдаюся до Тебе як до заступниці нашої: почуй нас, що моляться Тобі, покрий нас покровом Твоїм, і випроси у Бога Сина Твого нам усі блага: подружжю – любові злагоду, дітям – послух, скривдженим – терпіння, скорботним – благодушність, всім же нам – дух розуму і благочестя, дух милосердя і лагідності, дух чистоти і правди.

Пресвята Богородице, почуй смиренну молитву з глибини мого дівочого серця: дай мені чоловіка чесного і благочестивого, щоб ми в любові з ним і в злагоді прославляли Тебе і всемілосердного Бога – Отця і Сина, і Святого Духа нині і повсякчас, і на віки віків. Амінь».

Просячи заміжжя, дівчата посилали Богородиці й напівжартівливі молитви, як-от: «Свята Покровонько, покрий мою головоньку, хоч ганчіркою, щоби не

*Покрова Богородиці.
Українська ікона середини XVII ст.*

зостатися дівкою». Або: «Свята Мати Покровонько, завий мені головоньку чи в шматку, чи в онучу, най ся дівкою більше не мучу».

Свята Покрова – то ще й своєрідний сільськогосподарський календар, неухильно підпорядкований повному завершенню польових робіт. Обробіток землі після цього свята сприймається як великий гріх.

За покровським днем намагаються вгадувати погоду на всю зиму. Якщо, наприклад, на Покрову відлітали журавлі, то зима прогнозувалася ранньою і холодною.

У свято Покрови здійснювалися різні обряди та ворожіння. Багато уваги приділялося розтоплюванню печі яблуневими дровами, бо вірилося, що саме в такий

спосіб можна зберегти хатнє тепло на всю зиму. Вважалося, що саме цього дня молоде подружжя може дізнатися, хто в нього народиться. Для цього на ниточках підвішували обручки, а відтак опускали їх у воду і тримали над долонею того, кому ворожили. Якщо обручка крутилася, то народиться дівчинка, а якщо ж коливалася, мов маятник, то родина поповниться хлопчиком.

Тема Святої Покрови знайшла широке відображення в українському сакральному мистецтві від давнини до сучасності. На численних малярських полотнах виразно позначилися не лише релігійні, а й національні історико-культурні особливості.

Покров Превсвятої Діви

З недрукованої збірки «Богородичні піснеспіви»

Музика Юрія ПАРАЩИНЦЯ

1. Днесь у-сі лю-ді-є ра-зом со-бе-рім-ся,
5 Сер-цем і ду-ше-ю всі воз-ве-се-лім-ся.
9 **Приспів:**
13 По-крий нас, по-крий нас Сво-їм свя-тим по-кро-вом,
По-крий нас, Ма-рі-є, Сво-їм о-мо-фо-ром.

1. Днесь, усі люде, разом соберімся,
Серцем і душею всі возвеселімся.

Приспів*: Покрий нас, покрий нас
Своїм святим покровом,
Покрий нас, Маріє,
Своїм омофором.

2. До Діви Марії скоро прибігаймо
І лагідним гласом їй ми заспіваймо.

3. Слава на небесах і на землі нині,
Днесь постала Діва у світлій короні.

4. Руки простирає, покров розвиває,
Всіх людей вірних ризою вкриває.

5. Пресвята Діва в церкві ся з'являє,
За всіх християнів Господа благає.

6. І ми Тебе хвалим, пісню превозносим,
За нас, недостойних, молитися просим.

7. На образ Твій, Діво, грішні позираєм,
У піснях духовних Тебе величаєм.

8. Храни нас, Маріє, храни Владичице,
Святим омофором покрий нас, Царице.

9. Спасеніє дай нам, во гріхах живущим,
Добра помічнице, поможи болящим.

10. Ризою покрий нас, убогих і нищих,
Дай сили і мочі та спаси всіх грішних.

* Приспів повторюється після кожної строфи.

9-й З'їзд Союзу українців Румунії

Бухарест, 21-22 жовтня 2023 р.

